

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Konzumace tabákových výrobků
z hlediska křesťanské etiky**

Michal Zvonař

Katedra teologické etiky
Vedoucí práce Matěj Hájek
Studijní program B7508 Sociální práce
Studijní obor Pastorační a sociální práce

Praha 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Konzumace tabákových výrobků z hlediska křesťanské etiky napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro účely výzkumu a soukromého studia.

V Českém Těšíně dne 5.6. 2009

Michal Zvonář

Bibliografická citace

Konzumace tabákových výrobků z hlediska křesťanské etiky [rukopis]: bakalářská práce / Michal Zvonař; vedoucí práce: Matěj Hájek. – Český Těšín, 2009. -- 68 s.

Anotace

Tato práce si klade za cíl zhodnotit fenomén konzumace tabákových výrobků z hlediska křesťanské etiky, a to nejen z historického pohledu, ale i v kontextu současného postoje legislativy a křesťanské veřejnosti. Cílem této práce je obhájit tezi, že pravidelné kouření je z hlediska křesťanské etiky hřích. Práce je rozdělena na deskriptivní a normativní část. Po rozboru fenoménu konzumace tabákových výrobků v deskriptivní části přistoupím k etickému zhodnocení fenoménu z hlediska Písma a reflexe v současné církvi.

V úvodu práce se zaměřím na popis tabákového výrobku. Postihnu základní fakta, dějinnou perspektivu a způsoby aplikace tabáku. Hned poté bych rád zaměřil pozornost na první vědu, kterou je psychologie. Ta nám poukáže na to, jaký vliv má konzumace tabákových výrobků na lidskou psychiku. Druhou vědou, do které bych chtěl nahlédnout a která má o fenoménu kouření co říci, je medicína. Ta nám poodkryje, jaký vliv má konzumace tabáku na lidské zdraví. V práci se tedy budu zabývat těmito dvěma vědami, jež jsou nezbytné pro danou problematiku. Deskriptivní část jsem uzavřel pohledem na konzumaci tabákových výrobků z hlediska legislativy. Chtěl bych zde zmínit zákony České republiky regulující konzumaci tabákových výrobků. Normativní část je postavená na zvláštním zjevení, a tím je Bible. Podíváme se na konzumaci tabákových výrobků z úhlu biblické perspektivy, ale také z hlediska postoje církevních autorit. Celá práce bude uzavřena pohledem na svobodu křesťana a rovněž zdůrazněním povinnosti brát ohled na druhé.

Klíčová slova

Tabák, nikotin, kouření, závislost, škodlivost, hřích.

Summary

Consumption of Tobacco Products According to the Christian Ethics

The goal of this thesis is to evaluate the phenomenon of the consumption of tobacco products according to the Christian ethics not only from the historical point of view but also in the context of current legislation and Christian public. The goal of the thesis is to defend an opinion that according to Christian ethics, regular smoking is a sin. The thesis is divided into descriptive and normative part. Following the analysis of the phenomenon of the tobacco products consumption in the descriptive part is the ethical evaluation of the phenomenon according to the Bible and its reflection in the church.

The beginning of the thesis will focus on the description of the tobacco product, including basic facts, historical perspective and ways of usage of the tobacco. Then, I will look at the first science, the psychology. It will show us how the tobacco products consumption is influencing the human psyche. The second science, into which I would like to look and which can tell us about the phenomenon, is medicine. The medicine will uncover how the tobacco consumption influences human health. I will deal with both of these sciences as they are necessary for the issue. The descriptive part is concluded by the view of the current legislation on the tobacco products consumption. In this chapter, I would like to mention the laws of the Czech Republic regulating the tobacco products consumption. The normative part is based on the Bible, the special revelation. We will look at the tobacco products consumption from the Biblical perspective and also from the view of the Church authorities. The whole thesis will be concluded with the view on Christian freedom as well as the emphasis of the commitment to respect others.

Keywords

Tobacco, nicotine, smoking, addiction, harmfulness, sin.

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat vedoucímu mé práce Matějovi Hájkovi za jeho oporu při psaní práce a své ženě za psychickou podporu.

Obsah

Úvod.....	9
A Deskriptivní část	11
1. Tabákový výrobek	11
1.1. Co je to tabák	11
1.2. Dějinná perspektiva.....	12
1.1.2. Historie.....	12
1.2.2. Současnost	13
1.3. Konzumace tabákových výrobků – způsoby aplikace	14
1.3.1. Bezdýmý tabák	14
1.3.2. Tabák, který hoří.....	14
2. Závislost.....	16
2.1. Definice závislosti.....	16
2.2. Druhy závislostí	16
2.2.1. Nedrogová závislost.....	18
2.2.1.1. Patologické hráčství	19
2.2.1.2. Workoholismus	19
2.2.1.3. Závislost na počítačích.....	20
2.2.2. Drogová závislost	20
2.2.2.1. Ilegální drogy	21
2.2.2.2. Legální drogy	21
2.2.2.2.1. Účinná látka - Kofein	21
2.2.2.2.2. Účinná látka - Nikotin	22
2.2.2.2.2.1. Závislost na nikotinu má dva faktory	22
2.2.2.2.2.2. Postup závislosti	23
3. Škodlivost	25
3.1. Hlavní rizika.....	25
3.2. Co obsahuje cigaretový kouř?.....	26
3.2.1. Nikotin	26

3.2.2. Oxid uhelnatý.....	27
3.2.3. Oxid dusičitý.....	27
3.2.4. Formaldehyd.....	27
3.2.5. Nitrosaminy.....	27
3.2.6. Dehet.....	28
3.3. Je škodlivost úměrná kvantitě?.....	28
4. Konzumace tabákových výrobků z hlediska legislativy.....	32
4.1. Pasivní kouření.....	33
4.1.1. Dva typy kouře.....	34
4.1.2. Statistiky.....	34
B Normativní část.....	36
5. Konzumace tabákových výrobků – biblická perspektiva.....	36
5.1. Co je to hřích.....	36
5.2. Závislost.....	37
5.3. Škodlivost zdraví.....	40
6. Konzumace tabákových výrobků – postoj církevních autorit.....	43
7. Svoboda a ohled na druhé.....	45
7.1. Silní a slabí ve víře.....	49
7.2. Vliv na výchovu.....	50
Závěr.....	52
Seznam literatury.....	55
Přílohy.....	60

Úvod

Cílem bakalářské diplomové práce je zhodnotit fenomén konzumace tabákových výrobků z hlediska křesťanské etiky, a to nejen z historického pohledu, ale i v kontextu současného postoje legislativy a křesťanské veřejnosti. Cílem mé práce je obhájit tezi, že pravidelné kouření je z hlediska křesťanské etiky hřích.

Práce je rozdělena na deskriptivní a normativní část. Po rozboru fenoménu konzumace tabákových výrobků v deskriptivní části přistoupím k etickému zhodnocení fenoménu z hlediska Písma a reflexe v současné církvi.

Již z názvu vyplývá, že téma mé práce je založeno na základě křesťanské etiky. Je tedy na místě tento vědní obor popsat a vysvětlit. Etika jako taková je chápána jako obor, který se zabývá normami lidského chování. Křesťanská etika je pak věda, která se orientuje na normy lidského chování z pohledu biblického zjevení. Jak etika, tak i křesťanská etika se zaměřují na pravidla lidského jednání, čili na to, jak by se lidé chovat měli a ne na to, jak se lidé chovají. Pokud křesťanský etik narazí na etický problém, který z biblického hlediska není možno jednoznačně vyřešit, pak usiluje o hledání pravdy ve všeobecném zjevení. Primárním a klíčovým je tedy zvláštní zjevení, tj. zjevení biblické, jež hraje pro křesťanského etika hlavní roli, a až posléze zjevení druhotné, doplňující, tedy zjevení všeobecné. Všeobecné zjevení je ve své podstatě teologický název pro to, co zkoumají ostatní vědy, jež se zabývají stvořitelstvími řády. Jsou to vědy, které se zabývají člověkem, ne sice z pohledu Bible, ovšem příroda je součástí všeobecného zjevení. Jedná se tudíž o nezbytný zdroj poznatků. Křesťanský etik s nimi musí zákonitě pracovat. Tyto vědy jsou zcela legitimní, jelikož se snaží najít pravdu o světě, který stvořil Bůh. V důsledku skutečnosti, že v Bibli není jednoznačně psáno o konzumaci tabákových výrobků, musíme i my sáhnout po vědách, které by nám v hledání pravdy pomohly.

V úvodu práce se zaměřím na popis tabákového výrobku. Postihnu základní fakta, dějinnou perspektivu a způsoby aplikace tabáku. Hned po té bych rád zaměřil pozornost na první vědu, kterou je psychologie. Ta nám poukáže na to, jaký vliv má konzumace tabákových výrobků na lidskou psychiku. Druhou vědou, do které bych chtěl nahlédnout a která má o fenoménu kouření co říci, je medicína. Ta nám poodkryje, jaký vliv má konzumace tabáku na lidské zdraví. V práci se tedy budu zabývat těmito dvěma vědami, jež jsou nezbytné pro danou problematiku. Deskriptivní část jsem uzavřel pohledem na konzumaci tabákových výrobků z hlediska legislativy. Chtěl bych zde zmínit zákony České republiky regulující konzumaci tabákových výrobků. Normativní část je postavená na zvláštním zjevení, a tím je Bible. Podíváme se na konzumaci tabákových výrobků z úhlu biblické perspektivy, ale také z hlediska postoje církevních autorit. Celá práce bude uzavřena pohledem na svobodu křesťana a rovněž zdůrazněním povinnosti brát ohled na druhé.

A Deskriptivní část

1. Tabákový výrobek

1.1. Co je to tabák

Tabák je jednoletá, přibližně 1,5 metru vysoká rostlina z rodu lilkovitých. V současné době se tabák pěstuje v 117 zemích světa, kde působí 33 milionů pěstitelů. Největším producentem tabáku byla v minulosti Severní Amerika, zejména USA, ale v současné době jsou velkými pěstiteli Čína, Indie, Brazílie, ale i některé africké země, jako je Zimbabwe, Malawi, Kamerun. Existuje přibližně 50 druhů tabáku, ale pouze dva druhy, tabák virginský (*Nicotiana tabacum*) a tabák selský (*Nicotiana rustica*), se hodí k výrobním účelům.

Pro zpracování je tabák důležitou surovinou poskytující nejen listy, ale i semena a stvolý. Tabákové listy jsou určeny pro tabákový průmysl i průmysl chemický. Květy tabáku slouží k získávání vonných látek pro kosmetický průmysl, tabákové semeno se lisuje na olej, ze kterého se následně vyrábějí laky a fermeže. Ze stvolu tabáku se vyrábí celulóza, případně může sloužit jako topivo.

V listech tabáku je obsažen alkaloid nikotin, který je podstatný pro výrobu cigaret, doutníků a různorodých dýmek. V tabákovém kouři se nachází 4 - 5 tisíc složek a jedinou návykovou látkou je právě toxický rostlinný alkaloid *nikotin*. „*Jedná se o bezbarvou tekutinu bez zápachu. Smrtelná dávka pro člověka je kolem 80 mg.*“¹ Tabák dále obsahuje dehet, který se v malých kapičkách usazuje na plicích a ztěžuje dýchání. Dalšími složkami jsou oxid uhelnatý a uhličitý, oxid dusíku, amoniak, kyanovodík, metan, sirovodík atd. Kromě těchto složek obsažených v tabáku jsou do tabáku přidávány různé další přísady. Těchto přídavných látek je přibližně 700. Jedná se o látky

1 Kalina, K. a kolektiv, Drogy a drogové závislosti, s. 205

sloužící ke zlepšení sensorických vlastností tabáku. Je jich však užíváno i proto, aby např. cigarety stejnoměrně hořely a neuhásínaly či aby váleček popela upadl až po poklepnutí, aby se kouř pěkně vinul atd.

1.2. Dějinná perspektiva

V této části se zaměříme na původ tabáku a na jeho rozšíření se od jednoho kmene Indiánů do celého světa. Zmíníme zde současné informace a statistiky o kouření a také fakta, jež v dnešní době o tabáku známe.

1.1.2. Historie

První, kdo objevili tabákový list a začali s jeho užitím, byli američtí Indiáni kmene Huronů. Ti tabák kouřili při svých náboženských obřadech a listy tabáku používali k léčebným účelům. První Evropan, který se setkal s tabákem, byl Walter Raleigh, námořník z Kolumbovy výpravy. Tato výprava v roce 1492 viděla poprvé kouřit indiánské muže a ženy tabák. V roce 1565 byla semena a listy tabáku dovezena do Anglie a střední Evropy. Do českých zemí se tabák dostal až koncem 16. století v době panování Rudolfa II. Byla to doba, kdy se šířily zprávy o léčivých účincích tabáku. Osobnosti tehdejšího světa jej kouřili a šňupali a prohlašovali, že jim to pomáhá v jejich činnosti. S rostoucím rozšířením tabáku však rostl i odpor k němu. Roku 1601 anglický král Jakub I. vydal protest proti tabáku a v roce 1605 zorganizoval první veřejnou debatu o vlivu tabáku, kde bylo zdůrazněno, že tabák nemá léčivé účinky a byl srovnán s „*černými páchnoucími výpary unikajícími z pekla*“.

“V Rusku byli kuřáci trestáni uříznutím nosu, kastrací, bičováním. Trestům učinil konec až Petr Veliký, který sám kouřil dýmku jako projev západní kultury. Dr. Hodgkin v roce 1857 prohlásil, že užívání tabáku „vysušuje“ žaludek, vyvolává touhu po pití.“²

Užívání tabáku se však šířilo a jeho spotřeba stoupala. Státní monopol tabáku byl poprvé ustanoven francouzskými králi. Avšak následně byl za francouzské revoluce zrušen. Ke znovuobnovení došlo za vlády Napoleona I.

2 Kozák, J. T. a kolektiv, Rizikový faktor kouření, s.10

Konec občanské války ve Spojených státech amerických znamenal rovněž zavedení strojové výroby cigaret. Do té doby se nejvíce kouřily dýmky, doutníky a ojediněle i cigarety. Zavedení strojové výroby na začátku 20. století vytlačilo všechny ostatní způsoby konzumace. Od té doby spotřeba tabáku prudce stoupla. Dnes je cigaretovými výrobky zaplaven celý svět. Bohužel, ničující dopad tabáku byl prokázán až po roce 1950.

1.2.2. Současnost

V současné době je tabák rozšířen po celé naší planetě. Jeho spotřeba stoupá, v rozvojových zemích jsou to zhruba 3% ročně. V rozvinutých zemích zůstává spotřeba tabáku na stejné úrovni, případně se projevuje klesající tendence. Podle některých zdrojů *„tabák usmrtil ve 20. století 100 milionů lidí a v 21. století jich bude miliarda.“*³ Dále se můžeme dočíst, že *„co se týče žebříčku spotřeby cigaret ve světě, prvních pět obsadily: Čína, USA, Japonsko, Rusko a Indonésie.“*⁴

Česká republika je na tom v současné době asi takto:

„V České republice je asi 2 200 000 kuřáků a každoročně u nás umírá na následky kouření více než 18 000 lidí, což odpovídá v průměru více než 50-ti lidem denně. Celosvětově se odhaduje počet kuřáků na 1,3 miliardy a počet úmrtí v důsledku kouření za jeden rok na 5 000 000 lidí a toto číslo se stále zvyšuje. Cigaretový kouř obsahuje více než 4 000 chemických látek a z hlediska rizika způsobení rakoviny je zařazen do nejvyšší možné kategorie. Kouření v ČR má také na svědomí každoročně smrt 3 000 pasivních kuřáků. V průměru si kuřák zkrátí život o 15 let a každý druhý kuřák kouření podlehne. Každý šestý kuřák pak dostane rakovinu plic. Závislost na tabáku je klasifikována jako onemocnění (diagnóza F17). Jedná se o drogovou závislost a svojí silou bývá přirovnávána k závislosti na heroinu. Cigarety jsou jediné spotřební zboží, které, je-li užíváno podle návodu, způsobuje smrt. Přesto se jedná o zboží volně prodejné a dokonce je možno jej propagovat pomocí reklamy.“⁵

„Je prokázáno, že nejvíce kuřáků je ve věkové skupině 15 až 18 let.“⁶ Z dalšího zdroje je zřejmé, že „nejčastěji se začíná kouřit kolem 14-ti let. Proto jsou pro tabákové reklamy zaměřeny na cílovou skupinu dětí mezi 12 – 14 rokem.“⁷

3 Kalina, K. a kolektiv, Drogy a drogové závislosti, s. 205

4 <http://www.stopkoureni.cz/index.php?obsah=4>

5 <http://www.bezcigaret.cz/okoureni>

6 <http://www.stopkoureni.cz/index.php?obsah=4>

7 Kalina, K. a kolektiv, Drogy a drogové závislosti, s. 205

Jak můžeme vidět, tabák je nejaktuálnější pro děti zhruba od 12-ti do 15-ti let. Tento věk je ale nejrizikovější, jak uvedl jeden ze zdrojů. „*Riziko poškození organismu a přechodu k užívání dalších drog je v tomto věku nejvýraznější.*“⁸

1.3. Konzumace tabákových výrobků – způsoby aplikace

Existují dvě hlavní rozdělení tabákových výrobků z hlediska způsobu aplikace. První je tabák bezdýmý, který můžeme rozdělit do tří velkých kategorií: šňupací tabák, tabák do úst a žvýkácí tabák. Druhým hlavním typem je tabák, který hoří. Zde se jedná o cigarety, doutníky nebo dýmky.

1.3.1. Bezdýmý tabák

„Rozdíl mezi jednotlivými druhy spočívá ve způsobu aplikace a v jejich složení. Šňupací tabák vychutnáváme výhradně nosem, v malých šňupcích, krátkodobě. Tabák do úst v malých nebo velkých porcích v ústech delší dobu vysáváme. Žvýkácí tabák v ústech v malých nebo velkých porcích žvýkáme.“⁹

„*V některých zemích mimo Evropskou unii je občas nabízen také vlhký tabákový výrobek do úst z USA. Jedná se o fermentované zboží v baleních podobných čajovým sáčkům. To je takzvaný „American Moist Snuff*“.“¹⁰

1.3.2. Tabák, který hoří

Tento druh známe v podobě doutníku, dýmky nebo cigarety. Rozdíl mezi kouřením dýmky či doutníku oproti kouření cigaret je takový, že u doutníků a dýmky se nikotin vstřebává v ústní dutině, zatímco u cigaret je potřeba kouř vdechnout až do plic, aby se mohl nikotin vstřebat. Je to dáno tím, že u doutníků a dýmek je pH kouře lehce zásadité, a proto se nikotin vstřebá již v dutině ústní. Kouř z cigaret je však lehce kyselý, a tudíž ho musí kuřák vtáhnout až do plic, aby došlo ke vstřebání nikotinu.

8 http://www.hasik.cz/dokumenty/publ_deti2.pdf

9 http://www.tti-czech.cz/czech/druhy_tabaku.htm

10 http://www.tti-czech.cz/czech/druhy_tabaku.htm

Jak již bylo dříve uvedeno, v tabáku dýmkovém, ale především v cigaretovém, je kolem 4 – 5 tisíc látek. Z toho 700 aditiv – jsou to látky přidané pro různé účely, např. několik desítek chemikálií je pro ladné vinutí kouře, několik látek slouží jako parfém. Zároveň je užito i několik zvlhčovadel a barviv. Zhruba 60 karcinogenů a desítky dalších toxických látek. U doutníku je těchto přidaných látek nejméně.

V této kapitole jsme si představili tabákový výrobek. Zmínili jsme hlavní fakta, která jsou dnes o tabáku známá. Měli jsme možnost seznámit se s jeho historií, současností, ale také s konzumací tabákových výrobků. Nyní již přistupme k první vědní disciplíně, jíž je psychologie. Ta nám poukáže na to, jaký vliv má konzumace tabákových výrobků na lidskou psychiku.

2. Závislost

Závislost je zajisté tématem, které je s konzumací tabákových výrobků úzce spjato. Neměli bychom tedy ono téma opomenout, a to i přesto, že se při konzumaci tabákových výrobků nemusí vždy jednat o závislost. Proto se v následující kapitole podrobněji podíváme na definici a význam pojmu závislost, dále specifikujeme druhy závislosti, včetně závislosti na nikotinu.

2.1. Definice závislosti

Závislost je podle mezinárodní klasifikace nemocí „skupinou fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více.“¹¹ Diagnóza závislosti by se měla stanovit pouze tehdy, jestliže během jednoho roku došlo ke třem nebo více z následujících jevů:

- 1) Silná touha nebo pocit puzení užívat látku
- 2) Potíže v sebeovládání
- 3) Tělesný odvykací stav
- 4) Tolerance k účinku látky
- 5) Postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů
- 6) Pokračování přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků

2.2. Druhy závislostí

„Světová zdravotnická organizace (World Health Organisation, WHO, též SZO) WHO je agentura konající jako koordinační autorita v mezinárodním veřejném zdraví. Centrála WHO byla založena Spojenými národy 7. Dubna 1948.¹² Mezinárodní klasifikace nemocí stanovuje kódy pro klasifikaci nemocí a celé palety příznaků, abnormálních nálezů, zdravotních obtíží, sociálních situací a příčin poranění a nemocí.“¹³

11 Nešpor K., Návykové chování a závislost, s.14

12 <http://cs.wikipedia.org/wiki/SZO>

13 <http://www.mudr.org/web/mkn>

„Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10) je výsledkem revize, jejíž přípravu koordinovala Světová zdravotnická organizace (WHO) a na které se podílela řada odborníků, komisí a konferencí na mezinárodní i národní úrovni. Na přípravě desáté revize se svými připomínkami od zástupců odborných společností podílela i Česká republika.“¹⁴

Chceme-li zjistit, pod jakým kódem můžeme najít různé druhy závislosti, musíme se podívat na skupinu F00 – F99 poruchy duševní a poruchy chování, která je jednou z mnoha skupin Mezinárodní klasifikace nemocí. V ní najdeme tyto podskupiny:

- „F00 – F09 Organické duševní poruchy včetně symptomatických
- F10 – F19 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek
- F20 – F29 Schizofrenie, poruchy schizotypální a poruchy s bludy
- F30 – F39 Afektivní poruchy (poruchy nálady)
- F40 – F48 Neurotické, stresové a somatoformní poruchy
- F50 – F59 Syndromy poruch chování, spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory
- F60 – F69 Poruchy osobnosti a chování u dospělých
- F70 – F79 Mentální retardace
- F80 – F89 Poruchy psychického vývoje
- F90 – F98 Poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a v dospívání
- F99 Neurčená duševní porucha“¹⁵

Pro náš účel se podíváme do podskupiny F10 – F19 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek. V této podskupině nalezneme výpis psychoaktivních látek, přičemž každá z nich má svůj kód.

- „F10 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním alkoholu
- F11 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním opioidů
- F12 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním kanabinoidů
- F13 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním sedativ nebo hypnotik
- F14 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním kokainu
- F15 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním jiných stimulantů, včetně kofeinu
- F16 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním halucinogenů
- F17 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním tabáku
- F18 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním prchavých rozpustidel
- F19 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním více drog a jiných psychoaktivních látek“¹⁶

14 <http://www.mzcr.cz/Odbornik/Pages/881-mkn-10-mezinarodni-klasifikace-nemoci.html>

15 <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F00-F99.html>

16 <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F10-F19.html>

Místo za desetinou tečkou specifikuje klinický stav:

- „ 0 Akutní intoxikace
- . 1 Škodlivé použití
- . 2 Syndrom závislosti
- . 3 Odvykáací stav
- . 4 Odvykáací stav s deliriem
- . 5 Psychotická porucha
- . 6 Amnestický syndrom
- . 7 Psychotická porucha reziduální a s pozdním nástupem
- . 8 Jiné duševní poruchy a poruchy chování
- . 9 Neurčené duševní poruchy a poruchy chování¹⁷

Z výše uvedených poznatků vyplývá, že pro závislost na tabáku stanovuje Mezinárodní klasifikace nemocí kód F17.2.

Podívejme se tedy na některé ze závislostí podrobněji. Podle výše uvedeného výčtu, existuje velké množství různých závislostí. Hlavní rozdělení spočívá ve dvou proudech závislostí. Jsou to drogová a nedrogová závislost.

2.2.1. Nedrogová závislost

Závislostí, které člověka svazují, je mnoho. Existují různé druhy závislostí, které nemusí být klasickou formou upnuty na požití látky, ale mohou mít psychické důrazy. Jedná se o různé psychické závislosti, a to od sexuálních, přes emocionální, až k pracovní (workoholismus). Některé z nich jsou na hranici psychických poruch a jejich rozbor je námětem pro jinou samostatnou práci. Mezinárodní klasifikace nemocí je řadí do skupiny F63 Návykové a impulzivní poruchy:

- „F63.0 Patologické hráčství
- F63.1 Patologické zakládání požárů (pyromanie)
- F63.2 Patologické kradení (kleptomanie)
- F63.3 Trichotillomanie
- F63.8 Jiné návykové a impulzivní poruchy
- F63.9 Návyková a impulzivní porucha nespecifikovaná¹⁸

17 <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F10-F19.html>

18 <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F60-F69.html>

Jednou z nejčastějších nedrogových závislostí je:

2.2.1.1. Patologické hráčství

„Porucha spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které dominují v životě subjektu na újmu hodnot a závazků sociálních, vyplývajících ze zaměstnání, materiálních a rodinných.“¹⁹

„Lidé, kteří trpí touto poruchou, mohou riskovat, že ztratí své zaměstnání, velmi se zadluží, budou lhát a porušovat zákon, aby získali peníze anebo aby unikli placení dluhů. Patologické hráčství se v Mezinárodní klasifikaci nemocí řadí mezi „návykové a impulzivní poruchy“ tedy mezi závislosti.“²⁰

Do výše zmíněných návykových a impulzivních poruch podle Mezinárodní klasifikace nemocí prozatím nejsou řazeny závislosti typu: workoholismus, závislost na počítačích, závislost na nakupování – oniomanie, závislost na internetu, některé poruchy příjmu potravy apod. Pro představu následuje popis některých z těchto závislostí:

2.2.1.2. Workoholismus

Nejpřesněji je možné přeložit workoholismus jako závislost na práci. Workoholik je *„člověk závislý na práci jako jiní na alkoholu, člověk, který nahradil svůj osobní život prací, cítí se na vrcholu prostřednictvím své práce, prací si zvyšuje hladinu adrenalinu, má pocit, že jeho možnosti neznají hranic“²¹*

„Závislost na práci postihuje častěji muže než ženy. Většinou se jedná o jedince s vyšším vzděláním a ve vyšších funkcích. Práce je jediným smyslem jejich života, jsou schopni jí obětovat rodinu, přátele i koníčky.“²²

19 <http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>

20 Nešpor K., Návykové chování a závislost, s. 30

21 Hartl P., Psychologický slovník, s.237

22 http://www.drogy.net/portal/ostatni/workoholismus/workoholismus-je-zakernou-nemoci-dnesni-doby_2008_07_23.html

2.2.1.3. Závislost na počítačích

Závislost na počítačích a počítačových hrách je jedna z mladších závislostí, jelikož dříve tento problém lidé neměli. Jak je ale možné být závislým na počítači? Nejdříve to je jistě můj koníček, je to něco, co dělám velmi rád. Kde je ale hranice mezi koníčkem a závislostí je velmi těžké definovat. Každý ji má totiž někde jinde. Tato závislost se netýká jen nejmladší a teenagerské generace, jak by se dalo předvídat, ale trpí jí také lidé ve středním věku.

„Závislost na počítačových hrách a závislost na počítači jako takovém je velmi těžké rozlišit od běžného koníčku nebo zvýšeného užívání. Je to dáno tím, že na počítač nevzniká závislost fyzická, ale psychická. Přesto můžeme vysledovat určité příznaky, které svědčí o rozvíjející se závislosti. Stavy podobné transu patří mezi hlavní příznaky při hraní her. I když je dán omezený časový limit, hráč není schopen ho dodržet a nepřiměřeným chováním reaguje na zákaz hraní na počítači.“²³

2.2.2. Drogová závislost

Světová zdravotnická organizace WHO definuje drogovou závislost jako:

„...psychický a někdy i fyzický stav vyplývající ze vzájemného působení mezi živým organismem a drogou, charakterizovaný změnami chování a jinými (dalšími) reakcemi, které vždy zahrnují nutkání brát drogu, a to stále nebo pravidelně pro její psychologické účinky a někdy i proto, aby se zabránilo nepříjemnostem vyplývajícím z její nepřítomnosti.“²⁴

Drogy můžeme rozdělit dle míry efektu a rizik na tzv. měkké (lehké) a tvrdé (těžké) drogy, dle jejich účinku na člověka, nebo podle tolerance drog ve společnosti. Záměrem této práce není popsat všechny druhy rozdělení, ale vzhledem k tomu, že tabák je v České republice považován za drogu legální, která je běžně k dostání, bylo zvoleno dělení poslední, tedy rozdělení drog dle míry tolerance ve společnosti, na drogy legální a ilegální.

23 <http://www.zachranny->

[kruh.cz/rizikove_chovani/co_je_zavislost_na_pocitacich_a_pocitacovych_hrach.html](http://www.zachranny-kruh.cz/rizikove_chovani/co_je_zavislost_na_pocitacich_a_pocitacovych_hrach.html)

24 Pokorný, V., Telcová, J., Tomko, A., Prevence sociálně patologických jevů, s. 194

2.2.2.1. Ilegální drogy

Touto skupinou jsou chápány drogy, které nejsou tolerovány zákonem ani společností v České republice. Jsou to tyto skupiny drog: halucinogeny, konopné drogy, opiáty, stimulancia, taneční drogy. Mezi tuto skupinu drog nikotin nepatří.

2.2.2.2. Legální drogy

Mezi legální drogy spadá například kofein, alkohol, léky, těkavé látky, nikotin. Podívejme se na tu nejběžnější z nich.

2.2.2.2.1. Účinná látka – Kofein

Kofein má povzbudivé účinky, a to je právě důvod, proč kávu pije tolik lidí. Po celém světě je nespočet lidí, kteří si na kofeinu vytvořili takovou závislost, že si jen málokdo dokáže představit ráno bez kávy.

„Kofein uvolňuje hladké svalstvo, stimuluje činnost srdce a dýchání, má protispánkové účinky, odstraňuje zejména duševní únavu, působí i jistou euforii. Tato droga nemění ani osobnost, ani charakter. Ve větším množství vyvolává křeče. Předávkování se projevuje nervozitou, vzrušením, srdeční arytmií, nespavostí a škubáním svalů.“²⁵

Jak lze vidět, kofein působí nejvíce na fyzickou stránku člověka. Po požití drogy člověk neprožije jiný psychický stav, ani jiné vytržení z reality. Přesto, jak se můžeme dočíst níže, tato závislost patří mezi ty nejčastější.

„Závislost na kávě patří mezi ty nejčastější. Ačkoliv je závislá velká část populace, je tento prohřešek společensky tolerovaný, a proto se jen málokdo snaží s tímto nešvarem skončit. Mezi základní projevy, které indikují závislost, patří zvýšená konzumace kávy a častá chuť na další šálek. Kofein má psychoaktivní účinky. V praxi se tak po požití této tekutiny cítíme nabuzení. Často se dostavuje i zlepšení celkové nálady.“²⁶

25 <http://www.avicena.cz/moduly/stranka.php3?id=170>

26 http://www.drogy.net/portal/ostatni/kofein-kava/kofein-muze-mit-stejne-ucinky-jako-kokain_2008_07_24.html

2.2.2.2. Účinná látka – Nikotin

Závislost na nikotinu je považována za nemoc, která má v mezinárodní klasifikaci nemocí má svůj vlastní kód F17.2 (viz strana 15, 16).

„Závislost na nikotinu lze snadno a rychle určit podle odpovědi na dvě klíčové otázky: kolik cigaret denně kuřák kouří (15 a více obvykle znamená závislost na nikotinu) a jak brzy po probuzení si musí zapálit první cigaretu (kuřák závislý na nikotinu si obvykle zapaluje do 60 minut po probuzení).“²⁷

2.2.2.2.1. Závislost na nikotinu má dva faktory

1) Psychická závislost a sociální návyk

Psychická závislost - vzniká po určité době, kdy kuřák začne kouřit. Pojí se situacemi, v nichž má kuřák chuť si zapálit. V této situaci se naučí reagovat na podněty konzumací tabáku. Cítí například vůni kávy a hned si jí spojí s chutí tabáku. Mohou to být samozřejmě také jiná spojení, jako je stres. V tomto případě cigareta pomůže, protože má stimulační účinky. Mohou to být ale i jiné podněty, jako je například nuda, kterou vždy zabíjí kouřením, apod. Děti si mohou navyknout a reagovat na podněty již po několika týdnech.

Sociální návyk - je to naučená potřeba určité činnosti v určité společnosti. Bývá spojená s lidmi, se kterými vždy kouří. Kuřák například vidí své kamarády a dostává chuť na tabák. Nebo toto může být spojeno s posezením v oblíbené restauraci, kde si vždy rád vychutná tabákový výrobek. Tyto rituály spojené s kouřením se opakují tolikrát, až se stanou těžce postradatelnými.

2) Fyzická závislost

Tato závislost je způsobena nikotinem obsaženým v tabáku. Je to závislost, u které je potřeba udržovat hladinu nikotinu v krvi. Často je to poznat ráno, protože přes noc tělo nepřijímá drogu a chybí mu. Ráno si tedy řekne o svojí dávku. Takováto závislost bývá nejčastěji u kuřáků, kteří kouří více než 15 cigaret denně a musí si ráno zapálit. Většinou nastává po dvou letech pravidelného kouření. Tato závislost je u každého jiná, protože „*působením*

²⁷ http://txt.www.drogy-info.cz/index.php/info/legalni_drogy/tabak/tabak_podrobne

*nikotinu dojde u kuřáka k trvalé změně v zastoupení receptorů pro nikotin v mozku.*²⁸ Je to tedy individuální záležitost, jelikož záleží na geneticky získané podobě receptorů.

„Receptor je čidlo, specifické vazebné místo pro určitou látku, kterou umí rozeznat, eventuelně navázat a předat informaci dalším buňkám. Drogová závislost na nikotinu vzniká zmnožením receptorů citlivých na nikotin v mozku. Bohužel se jejich počet už během života nezmenší, a proto naprostá většina těch, kdo jednou byli závislí na nikotinu, už nemůže být příležitostnými kuřáky.“²⁹

U kuřáka se již za několik hodin po poslední dávce nikotinu dostaví abstinenční příznaky, které se projevují zejména jako nezvladatelná touha po cigaretě, deprese, špatná nálada, podrážděnost, frustrace, zlost, úzkost, smutek, neschopnost soustředění, zvýšená chuť k jídlu, nervozita, svalový neklid, nespavost, únava, nutkání zapálit si. Oběhový systém se hlásí bušením srdce a nepravidelností tepu.

2.2.2.2.2. Postup závislosti

*„Na počátku každé závislosti je nejprve pokus, zkouška, experiment. Poté následuje fáze užívání, která může být různě dlouhá, přičemž závislost vůbec nemusí nastat. A jako poslední nastává fáze vlastní závislosti.“*³⁰

Jak tedy můžeme vidět, závislost na nikotinu je velmi závažná a znamená spousty problémů a návyků, kterých se nedá jen tak zbavit. Začíná psychickou a sociální závislostí, postupem času se ale přenesou do závislosti fyzické, přičemž se může stát, že ji dotyčný nemusí vůbec zpozorovat.

Přesto jsou ale lidé, kteří kouří tzv. rekreačně. Kouří tak, aby se nedostali do této fyzické závislosti na nikotinu. Hranice mezi rekreačním kouřením a závislostí je velmi nejasná a individuální. Je to jako spirála, kdy na okraji je nekuřák a uprostřed závislý. Pokud pokračuje po spirále ke středu, tak nenarazí na zlomový bod, kde je hranice závislosti. Posouvá se ke středu, až si najednou uvědomí, že má závislost. Každý z nás má hranici na zmíněné spirále někde

28 <http://www.tonyc.estranky.cz/clanky/zdravi/koureni-1>

29 Kalina, K. a kolektiv, Drogové závislosti, s. 206

30 Pokorný, V., Telcová, J., Tomko, A., Prevence sociálně patologických jevů, s. 194

jinde. Pro někoho už může být závislost zcela na začátku spirály. Pro jiného může být hranice někde za půlkou spirály. Je to věc, o níž nikdo z nás nevíme, kde se nachází. Proto je velmi nebezpečné si s ní zahrávat.

Dalším důležitým faktorem, který ovlivňuje hranici závislosti u jedince, je genetická predispozice. Pro takového jedince se již prvních pár cigaret může stát osudnými.

Přesto existují lidé, kteří si zapálí tabák jednou za čas a požitkářsky si jej vychutnají. Mohou to být lidé, kteří ví o všech těchto faktorech a mají dosti silnou vůli na to, aby uhlídali svou vlastní hranici a jednoduše přes ní nepřešli, protože ví, že by to dál nemuseli zvládnout. Chtějí zůstat u svého rekreačního kouření, zproštění od závislosti. *„Zpočátku je kouření nepravidelné a je podmíněno téměř výhradně sociálně. Toto příležitostné kouření je u některých kuřáků celoživotní anebo přetrvává mnoho let. Jejich podíl je však mizivý. Většina kouří častěji a pravidelně.“*³¹

K závislostem se vrátíme v 5. kapitole s názvem Konzumace tabákových výrobků – biblická perspektiva, kde je doplníme o biblický pohled na závislost.

Lidé, kteří denně konzumují tabák, jsou pod vlivem silné drogy, na níž je silná závislost. Přesto existují jedinci, kteří si zapálí tabák jednou za čas a požitkářsky si jej vychutnají. Sami si volí interval konzumace tak, aby se nedostali do léčky závislosti. Znají svoje hranice a také nebezpečí závislosti. Jestliže tedy takový lidé kouří pouze rekreačně, tedy jednou za čas, zůstává otázkou, zda je pro ně taková dávka tabákového kouře stále škodlivá? Jak moc je tedy tabák škodlivý? Pokud se nejedná o pojem závislosti, vyskytuje se nám zde zcela nový problém, a tím je otázka vlivu škodlivosti na lidský organismus. V následující kapitole, se tedy podívejme, jak je tabák škodlivý pro člověka a jak dalece je současná doba srozuměna s jeho negativními účinky.

31 Kozák J. T a kolektiv, Rizikový faktor kouření, s. 60

3. Škodlivost

Druhou vědou, do které nahlédneme a která má o fenoménu kouření co říci, je medicína. Ta nám poodkryje, jaký vliv má konzumace tabáku na lidské zdraví.

V této kapitole se podíváme na to, jak konzumace tabákových výrobků škodí lidskému tělu. Zmíníme zde hlavní rizika hrozící člověku, který pravidelně kouří, podíváme se, co obsahuje cigaretový kouř, který kuřák kouří. Záměrem je zjistit, zda je omezené nebo-li rekreační kouření pro člověka stále natolik nebezpečné a škodlivé, že ničí jeho tělo.

Od dob, kdy se tabák kouří, se velmi dlouho nevědělo, že je škodlivý. Jednak se kouřily hlavně doutníky a dýmky, ale také samotné kouření nebylo tak časté jako dnes. Samotný fakt, že kouření škodí zdraví byl zjištěn až po markantním rozšíření cigaret. U nás se kouření cigaret rozmohlo během druhé světové války. Na zničující dopad jsme ale přišli až v 50. letech 20. století. Podívejme se tedy, co dnes víme o tabáku z hlediska jeho negativního dopadu na zdraví člověka.

Tabák jako takový není droga, která by vedla ke změně psychického stavu. Je to tedy psychicky bezpečná, legálně dostupná a tolerovaná droga.

„Kouření se podílí na 24 nemocech, a to zejména ve třech následujících skupinách: kardiovaskulární onemocnění (podíl kouření asi 20 - 25 %), nádory (30 %) a chronická plicní onemocnění (75 %). Nejčastější příčinou smrti v důsledku kouření je infarkt myokardu. Kuřák zemře s pravděpodobností 1:1 v důsledku užívání tabáku průměrně asi o 10 let dřív než nekuřák.“³²

3.1. Hlavní rizika

Kouření způsobuje celou řadu nemocí, nebo se na nich podílí. Mezi nejdůležitější patří:

- 1) Infarkt myokardu a mozková mrtvice.
- 2) Rakovina (má na svědomí asi 30% všech kuřáckých úmrtí).

32 Kozák J. T. a kolektiv, Rizikový faktor kouření, s. 205 – 206

- 3) Choroby dýchacího a zažívacího ústrojí.
- 4) U žen těhotenské komplikace, poškození plodu.
- 5) Impotence u mužů ve středním věku.

Každému z nás je jasné, že kouření je škodlivé, ale co je ve skutečnosti na tabáku tak škodlivého?

3.2. Co obsahuje cigaretový kouř?

V tabákovém kouři je obsaženo 4-5 tisíc složek. Budeme se zde zabývat jen těmi nejdůležitějšími a nejnebezpečnějšími.

3.2.1. Nikotin

Je nejznámější složkou a zároveň hlavní příčinou závislosti na tabáku. Množství obsažené v jedné cigaretě se většinou pohybuje kolem 2 mg. Nikotin vede ke zvýšenému vylučování adrenalinu, což zvyšuje srdeční práci. Studie prokázaly, že při takovéto dávce nikotinu dochází během 5 minut ke zvýšení kontraktility srdeční. Nikotin postihuje buněčné jádro a zvyšuje dráždivost centrálních nervů. Způsobuje také stažení cév, a tím dochází ke zvýšení krevního tlaku. Důsledkem může být přeplnění srdce krví a následný infarkt. Dávka 60 mg nikotinu je spolehlivě smrtelná do 10 minut a jejím účinkům nelze zabránit. Smrt byla zaznamenána po 18 dýmkách, u jiné osoby po 40 cigaretách a 14 doutnicích během 12 hodin.

„Nikotin se absorbuje sliznicí dutiny ústní nebo plicemi a během 7-8 sekund se dostává na příslušná místa v mozku, odbourává se po 3-4 dnech v játrech. Ke vstřebání potřebuje lehce zásadité prostředí, při kterém není ionizován a rychle tak přechází sliznicí do krve. Takový je kouř z dýmky nebo doutníku, proto se z nich nikotin vstřebává přímo sliznicí dutiny ústní, aniž by bylo potřeba šlukovat. Kouř cigarety je slabě kyselý, téměř veškerý nikotin je ionizován, a proto je nutné kouř vtáhnout až do plic, aby se mohl nikotin absorbovat.“³³

Spalováním tabáku vzniká řada plynných zplodin, z nichž nejvýznamnější jsou oxid uhelnatý, oxid dusičitý, formaldehyd.

33 Kalina, K. a kol. Drogy a drogové závislosti 1: mezioborový přístup, s. 205-211

3.2.2 Oxid uhelnatý

Je to bezbarvý plyn bez zápachu, značně jedovatý. Ubírá v krevních buňkách místo kyslíku, a tím brání jeho pohybu po těle. Organismus pak trpí nedostatkem kyslíku.

3.2.3. Oxid dusičitý

Velice snadno proniká z plic do krve. Jeho hlavním účinkem je dráždění sliznic. Nebezpečné pro lidské zdraví jsou již velmi malé koncentrace. „*Chronická otrava oxidem dusičitým může být příčinou častější a větší kazivosti zubů, zánětů spojivek, zejména však způsobuje vyšší výskyt respiračních onemocnění.*“³⁴

3.2.4. Formaldehyd

Je to bezbarvý plyn s pronikavým zápachem, velmi silný dezinfekční a sterilizační prostředek. Jedná se o látku, u níž se projevuje pravděpodobnost, že má karcinogenní účinky. U citlivějších lidí vyvolává astma a záněty kůže. V horším případě může způsobit zánět průdušek.

Nejvýznamnější skupinou škodlivých látek z hlediska ohrožení lidského zdraví jsou nitrosaminy a dehet.

3.2.5. Nitrosaminy

Jejich obsah můžeme najít také v potravinách. Právě kvůli nim státní orgány přísně kontrolují jejich obsah v potravinách. Denně přijímáme v potravinách asi jeden mikrogram nitrosaminu. Kuřák, který vykouří krabičku denně, inhaluje asi sedmnáctkrát větší množství těchto látek. S největší pravděpodobností jsou příčinou vzniku plicní rakoviny u člověka.

34 Patočka J., Co všechno kouříme, Reflex, 2007, roč. XVIII., č. 13

3.2.6. Dehet

Cigarety obsahují radioaktivní polonium. Jsou to drobné pevné částice, které jsou obsaženy ve viditelném kouři. Tyto částice označujeme jako dehet, jenž se při kouření usazuje v malých kapičkách černého lepkavého materiálu na plicích a ucpává plicní kanálky. Ničí „řasinky“, které vymetají plicní nečistoty, a tím zvyšuje riziko infekce. Nejvážněji jsou poškozeny buňky. Rostou rychleji a mohou degenerovat až do podoby rakoviny. „*Silný kuřák vdechne za rok půl až tři čtvrtě kila dehtu, a přestože ho většinu vykašle, pořád je dost toho, který se v plicích usadí natrvalo. Díky tomu jsou jeho plíce černé.*“³⁵

3.3. Je škodlivost úměrná kvantitě?

Obecně je známo, že kouření je škodlivé a způsobuje různé choroby. Tyto choroby postihují kuřáky, kteří jsou na kouření závislí a potřebují vykouřit velké množství tabákových výrobků denně. Otázkou zůstává, jak moc je kouření nebezpečné pro člověka kouřícího jen zřídka. Jeden zdroj poukazuje na to, že i omezené kouření je stále nebezpečné a ohrožující.

„Kuřáci, kteří se dosud spoléhali na to, že pokud zůstanou jen u pár cigaret denně, jejich zdraví to uškodí méně, se prý spletli, tvrdí norští vědci. Ti studovali zdravotní záznamy 43 000 mužů a žen mezi lety 1970-2002 a došli k závěru, že i kouření méně než pěti cigaret denně ztrojnásobuje riziko srdečních onemocnění, rakoviny plic a degenerativního onemocnění sítnice.“³⁶

Jsou lidé, kteří si konzumaci tabákových výrobků – kouření vychutnávají jednou za čas, tzv. rekreačně, a užívají si faktory kouření. Je ale velmi ošidné a nejasné, zda je touha a chuť na cigaretu neposune i do farmakologických faktorů. Psychosociální odměny se mohou stát léčkou. Podobně jako v podkapitole postup závislosti, kde je zmíněno, že každý má poměr faktorů jiný a každý má jinou predispozici k závislosti, tak i v oblasti škodlivosti může mít některý člověk větší predispozice než druhý. Někdo může mít prarodiče,

35 Patočka J., Co všechno kouříme, Reflex, 2007, roč. XVIII., č. 13

36 http://www.dokurte.cz/?stranka=nemoci_zpusobene_kourenim&typ=clanky

který kouřil celý život a dožil se vysokého věku a pro někoho může být první cigareta tou poslední. Při kouření dochází ke stahování cév a dotyčný může mít slabé srdce. Statistiky jsou vyhodnocovány tak, že se zprůměruje úmrtnost všech kuřáků. Proto jsou vitální sedmdesátiletí jedinci, kteří kouří již třicet let. Jsou však mezi námi i tací, kteří zrovna měli takřikajíc „smůlu“ a jejich organismus to nezvládl. Je tedy velmi ošidné říci, že určité množství je již stoprocentně škodlivé, zatímco jiné ještě ne. Každý jednotlivec má tuto hranici jinde.

Přesto můžeme říci, že *„škodlivá množství udávaná v obsahu dýmu jedné cigarety jsou skutečně malá a pro jednu určitě zcela neškodná. Ale kdo zůstane u jedné cigarety?“*³⁷

Pokud bydlíme ve velkoměstě, pak množství škodlivin, které denně vdechujeme, je alarmující. Když se tedy podíváme na nečistoty z města a porovnáme je s tabákovým kouřem, dojdeme k závěru, že *„dvacet cigaret za den se rovná dnu strávenému na křižovatce se silným automobilovým provozem, kde převážná část automobilů nemá katalyzátor.“*³⁸ Nebo můžeme zjistit, že *„v 1 cm krychlovém cigaretového kouře je až 50 miliard pevných částic, které označujeme jako dehet, což je až 10 000 krát více než na dálnici v době největšího provozu.“*³⁹

*„Z jedné cigarety vykoná kuřák obvykle 10-12 tahů. Jeden tah je roven asi 35ml kouře. Jednou cigaretou inhaluje tedy 350-420 ml cigaretového kouře. Vzduch velkoměsta obsahuje v jednom litru zhruba 100 tisíc částic různých nečistot. I v čistém lesním vzduchu nalézáme od 50-500 podobných částic.“*⁴⁰

Naštěstí se naše tělo dovede do určité míry bránit. Vzduch, který dýcháme, je na své cestě do plic čištěn, předehříván a provlhčován. Této nesmírně účelné funkci dýchacích cest říkáme *„samočisticí schopnost“*.

„Naše dýchací cesty jsou tedy jakousi přírodní klimatickou a odlučovací komorou, která je navenek vystlána hlenovým kobercem neseným a posouvaným vrcholky bičíků (vlásků) od

37 Kandus J., Epištoly k smělym kuřákům, s. 13

38 Patočka J., Co všechno kouříme, Reflex, 2007, roč. XVIII., č. 13

39 Patočka J., Co všechno kouříme, Reflex, 2007, roč. XVIII., č. 13

40 Kandus J., Epištoly k smělym kuřákům, s. 18

spodních částí průdušek k hltanu, tedy směrem ven z dýchacích cest, rychlost posunu tohoto koberce je asi 1- 8 cm za minutu.“⁴¹

Na tomto koberci pak zůstává většina vdechnutých nečistot. Z toho důvodu nikdy při smrkání, kýchání a kašli nevyjde samotný prach, ale vždy je obalený hlenem.

Co z toho tedy vyplývá? Kouření obsahuje velmi velké množství jedovatých látek a pokud tento přísun máme každý den, naše tělo to těžce snáší. I malé množství denně je velmi nebezpečné. Ale co lidé, kteří denně nekouří? Je i pro ně kouření nebezpečné? Nebo co například ti, kteří si zapálí tabák jednou za měsíc? Rozhodl jsem se tento interval navýšit na půl roku a dotázat se některého z našich profesionálů v oboru. Oslovil jsem tedy profesora plk. prof. MUDr. Jiřího Kasse, CSc., vedoucího katedry toxikologie Fakulty vojenského zdravotnictví, se kterým jsem tuto problematiku konzultoval. Jeho odpověď zněla takto:

„Kouření je zdraví škodlivé v jakémkoliv množství, ale skutečný dopad na zdraví člověka významně závisí na množství vykouřených cigaret (dýmek, doutníků) za daný čas. Vámi zmíněná frekvence kouření (jedna cigareta či dýmka za půl roku) je tak nízká, že skutečný dopad na zdraví jedince bude mizivý a jak správně uvádíte, ve srovnání s inhalací znečištěného ovzduší (např. výfukovými plyny) zanedbatelný. Přitom doutník je významně škodlivější než dýmka či cigareta. Pozor na tzv. pasivní kouření (přítomnost v místnosti, kde kouří jiní), které může být stejně škodlivé jako aktivní kouření.“

Z odpovědi prof. Kasse je patrné, že pokud si člověk zapálí jednu cigaretu v intervalu jednou za půl roku, tak do sebe sice vdechne nečistoty, ale ty jsou v podstatě zanedbatelné ve srovnání s okolním ovzduším. Zůstává tedy otázka, zda je půl rok bezpečným minimem nebo zda tento interval může být i kratší. Velmi rádi bychom dostali odpověď na to, jaké je to skutečně bezpečné minimum, které se bohužel blíže specifikovat nedá. Každý má totiž bezpečné minimum jiné. Všeobecně ale můžeme říci, že zkonsumovat tabákový výrobek v intervalu jeden krát za půl roku by mělo být bezpečné minimum pro každého.

41 Kandas J., Epištoly k smělým kuřákům, s. 19

V následující kapitole zhodnotíme fenomén konzumace tabákových výrobků z hlediska křesťanské etiky a rovněž v kontextu současného postoje legislativy. Pokusíme se zaměřit na tuto problematiku z hlediska kontextualizace.

4. Konzumace tabákových výrobků z hlediska legislativy

Konzumace tabákových výrobků je všeobecně známa jako zdraví škodlivá. Jako většina zemí, tak i Česká republika má zákony, kterými reguluje či vymezuje konzumaci tabákových výrobků. V této části se nejdříve podíváme na Světovou zdravotnickou organizaci (WHO) a na její postoj k této problematice, poté se budeme věnovat tomu, jakým způsobem je konzumace tabákových výrobků kontrolována v České republice.

Světová zdravotnická organizace stála u vzniku tzv. Rámcové úmluvy o kontrole tabáku (FCTC – The Framework Convention on Tobacco Control), kterou podporuje více než 180 nevládních organizací celého světa.

„Proces přípravy úmluvy byl zahájen rezolucí již v roce 1996. Další rezolucí z roku 1999 vyjádřilo WHO jednomyslnou podporu práci na přípravě Rámcové úmluvy.

V květnu 2000 přijalo WHO rezoluci, kterou zahájilo politická negociační jednání směřující k přijetí Rámcové úmluvy.

V únoru 2003 byl schválen finální text Rámcové úmluvy, která byla v květnu stejného roku přijata. K Rámcové úmluvě o kontrole tabáku se připojila v červnu roku 2003 také Česká republika.

Úmluva shrnuje hlavní kroky, které je nutné přijmout k zastavení tabákové epidemie na jednotlivých úrovních. Obsahuje rovněž celou řadu doporučení. Jedním z nejvýznamnějších je začlenění diagnostiky a léčby závislosti na tabáku do systému zdravotní péče. S tabákem a kouřením je spojena také skupina závažných mezinárodních problémů (např. reklama na tabákové výrobky, neexistující omezení mezinárodního trhu, pašování oslabující opatření na ochranu veřejného zdraví a zároveň připravující státy o příjmy z daní apod.). Řešení těchto a dalších souvisejících problémů je cílem Rámcové úmluvy o kontrole tabáku.⁴²

V České republice jsou stanoveny zákony, které kontrolují konzumaci tabákových výrobků (viz příloha č. 1). Zda jsou tyto zákony správné a nakolik je jejich účinnost funkční se podíváme následovně.

Největší debaty ohledně zákonů spravujících konzumaci tabákových výrobků se týkají omezení konzumace na veřejnosti. O onom konkrétním zákoně se již dlouho hovoří a je na něho nahlíženo z několika úhlů.

42 http://www.dokurte.cz/?stranka=ramcova_umluva_o_kontrola_tabaku&typ=sablony

„Všeobecný zákaz kouření ve veřejných budovách, dopravních prostředcích, na pracovištích a prostranstvích je s ohledem na pohodu a ochranu zdraví nekuřáků plně opodstatněn. Jeho vymáhání je nutné aplikovat postupně, za spoluúčasti široké aktivity veřejnosti, sdělovacích prostředků a zaměstnavatelů. Široké spektrum veřejně přístupných míst, kde je zakázáno kouřit, bývá doprovázeno větší ohleduplností dospělých kuřáků k jejich dětem a snížením počtu pasivně exponovaných dětí.“⁴³

Porovnáme-li v této problematice náš stát se státy ostatními, zjistíme, že ostatní země řeší podobné problémy jako my, ale jsou v jejich naplňování mnohem důslednější než Česká republika.

„Některé země přijaly požadavek naprostého zákazu kouření v restauracích a barech, jako kupř. v Kalifornii, USA (Smoking kills, 1998). Takováto omezení lze jen s obtížemi dodržet. Je nutné spolupracovat s obchodem, dosáhnout změny a nalézt nejvhodnější řešení. Veřejné prostory a prostranství bez tabákového kouře jsou jistě ideálním stavem. Je ovšem jasné, že tohoto stavu lze dosáhnout jen velmi těžko. Bude proto nejvhodnější oddělit místnosti pro ty, kteří chtějí kouřit od těch, kteří chtějí vdechovat neznečištěný vzduch. Pokud to nelze uskutečnit, bude nejspíše nejlepší, i když ne nejideálnější, zajistit prostředí účinnou ventilací a čištěním vzduchu, takže prostředí bude snesitelné pro každého (oxid uhelnatý totiž nelze odfiltrovat). Konečně je zodpovědností nás všech, jednotlivců, zaměstnavatelů, zaměstnanců a spotřebitelů zlepšit obecně stav veřejných prostor. Naše zdraví a pohoda jsou v sázce.“⁴⁴

Někomu se může zdát, že regulace konzumace tabákových výrobků je v České republice velmi zanedbána (viz příloha č. 2 – Článek: Nekuřáci mají právo na ochranu). Lze se domnívat, že zákony, jež jsou u nás stanoveny, není v silách státu kontrolovat, a tak všichni jednají, jakoby žádný omezující zákon neexistoval. Zároveň motivace přestat kouřit v lidech není podporována. Lidé jsou málo informováni o negativním dopadu konzumace tabákových výrobků na jejich zdraví a na zdraví lidí okolo.

4.1. Pasivní kouření

Pasivní kouření je v současné době velmi diskutované téma. Riziko zdravotního poškození vlivem tabákového kouře není omezeno pouze na kuřáky, ale jsou mu vystaveni i ti, kteří vdechují kouř nedobrovolně – pasivně. Nejprve si definujme pojem pasivního kouření.

43 <http://www.kurakovaplice.cz/web/bilakniha.php>

44 <http://www.kurakovaplice.cz/web/bilakniha.php>

Pasivním kouřením rozumíme vdechování kouře kuřáků a kouře uvolňujícího se při spalování cigarety. Pasivní kouření ohrožuje jak kuřáky, tak i nekuřáky, kteří jsou s nimi v jedné místnosti. „*Pasivní neboli nedobrovolné kouření je pobyt v uzavřených i otevřených prostorách s kuřákem, kterému není zákonem ani vlastní ohleduplností zakázáno v těchto prostorách kouřit.*“⁴⁵

4.1.1. Dva typy kouře

Primární proud

„Primárním proudem cigaretového kouře je ta část kouře, kterou po inhalaci vydechuje kuřák. Obsahuje vždy o něco méně škodlivin než sekundární proud kouře. To proto, že kuřákovy plíce poslouží jako částečný filtr a při potažení vzniká vyšší teplota hoření tabáku, cigaretového papíru i ostatních příměsí. Aktuální teplota takového oharku dosahuje 900°C až 1 100°C. Při takové teplotě vzniká méně zplodin než při nízkých teplotách.“⁴⁶

Sekundární proud

„*Sekundární proud cigaretového kouře vzniká z volně hořící cigarety a tvoří asi 85 % veškerého kouře.*“⁴⁷ Eva Králíková, přední česká odbornice na odvykání kouření říká, že:

„Vedlejší proud je přitom škodlivější. Důvodem je teplota hoření - když si dáte šluka, zahřejete oharek asi na 1 000°C, díky čemuž probíhá proces spalování kvalitněji, nevzniká při něm tolik zplodin. Volně hořící cigareta má proti tomu jen asi 300 až 400°C, což vede k tvorbě většího množství škodlivých látek ve vyšší koncentraci. Pasivní kuřák tedy vdechuje koncentrovanější kouř. Ten se ale na druhou stranu rozptýlí v místnosti, takže výsledná dávka je vždy menší než u aktivního kuřáka.“⁴⁸

4.1.2. Statistiky

„Vlivu pasivního kouření na zdraví se začala věnovat pozornost až v 80. letech minulého století. Dnes již víme, že je příčinou 79 000 úmrtí v Evropě každý rok. V České republice na následky pasivního kouření každoročně zemře 3 500 lidí. Pasivní kouření může být příčinou mnoha onemocnění již při malé dávce vdechnutého cigaretového dýmu. Dnešní

45 https://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/3141_2611.html

46 https://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/3141_2611.html

47 https://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/3141_2611.html

48 http://www.drogy.net/portal/nikotin/tisk-3/cesky-tisk-2/pacienty-tesi-ze-jsem-kourila_2008_01_02.html

studie dokazují, že pasivní kouření zvyšuje riziko srdečních chorob o 30 % a že z 80-90 % má stejně negativní vliv na naše tepny jako aktivní kouření u chronického kuřáka.“⁴⁹

„Inhalace tabákového kouře vede často u pasivních kuřáků k psychosomatickým poruchám, ke zhoršení chronických onemocnění a k urychlení vzniku civilizačních chorob (nádory, kardiovaskulární choroby, opoždění vývoje dítěte).“⁵⁰

Nejvíce ohroženou skupinou pasivního kuřáctví jsou děti rodičů kuřáků. Ti jsou nuceni vdechovat kouř po dobu téměř celého dne. Největší problém spočívá v tom, že dítě nemá možnost volby, tak jako dospělý, zda do zakouřeného prostoru půjde či nikoli.

„Bezohledností kuřáků jsou nejvíce ohroženy jejich vlastní děti, osoby sdílející s nimi jedno bydliště nebo pracoviště, ale i jejich drobní přátelé (pes, kočka). Většina pasivních kuřáků se nemůže a neumí bránit. Jedinou nadějí je trpělivý rodinný lékař, který vysvětluje proč se dítěti zhoršuje alergie, proč všichni vypadají jako uplakaní, proč chronicky nemocný člověk v rodině má stále častější zdravotní problémy atd.“⁵¹

Tímto bychom uzavřeli jednu velkou kapitolu, ve které jsme se zabývali všeobecným zjevením, tedy tím, jak působí kouření na člověka z psychologického a medicínského hlediska. Nyní již přikročme ke zvláštnímu zjevení, Biblickému, které je pro tuto bakalářskou práci tou rozhodující autoritou a normou.

49 www.ordinace.cz/clanek/pasivni-koureni-je-temer-stejne-nebezpecne-jako-aktivni-odvykani/

50 http://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/3141_2611.html

51 http://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/3141_2611.html

B Normativní část

Nyní přistoupíme k etickému zhodnocení fenoménu z hlediska Písma a reflexe v současné církvi. Tato normativní část představuje základ, podle kterého budeme hodnotit a vytvářet konečné stanovisko, zda konzumace tabákových výrobků je hřích či nikoli. Hlavní oporou se nám stane Bible. Boží slovo představuje pro křesťany normu, podle které chtějí žít, je tou nejvyšší autoritou.

5. Konzumace tabákových výrobků – biblická perspektiva

Jak bylo zmíněno dříve, v Bibli není psáno nic o tom, jaký má mít křesťan postoj ke konzumaci tabákových výrobků. Je tedy třeba hledat taková témata, která mají s danou problematikou úzkou spojitost. Jsou to témata závislosti, škodlivosti, svobody a ohledu na druhé. Pojďme se ale v první řadě podívat na to, co je vlastně hřích a jaký má vliv na člověka.

5.1. Co je to hřích

Tato práce je založena na tezi, že pravidelná konzumace tabákových výrobků z hlediska křesťanské etiky je hřích. Proto je nezbytné zjistit, jak je v Bibli hřích chápán a co to vlastně hřích je.

Hřích existoval ve vesmíru již před pádem Adama a Evy (2. list Petřův 2,4). Samotným původem se Bible nezabývá, soustředí se spíše na vznik hříchu v lidském životě. Hřích Adama a Evy nebyl izolovanou událostí. Vyplynuly z něj důsledky, které ovlivnily nejen je samotné, ale i jejich potomstvo a celý svět. Hřích není slovem, které znamená konkrétní činnost. Ve skutečnosti vyjadřuje celou řadu výrazů.

„Bible je kniha, jejímž hlavním tématem je lidský hřích a spasení z Boží milosti, a proto vyjadřuje ideu hříchu ve SZ i v NZ celou řadou výrazů. V hebrejštině existují čtyři stěžejní kořeny s tímto významem, z nichž nejběžnější je ht. Spolu se svými odvozeninami evokuje základní představu ‚nezasáhnutí‘ nebo ‚minutí se cíle‘. Tento kořen nenaznačuje vnitřní motivaci špatného jednání, ale soustřeďuje se spíše na jeho formální stránku, odchýlení se od morální normy, většinou Zákona nebo Boží vůle (Ex 20,20; Oz 13,2 atd.).“⁵²

Jako křesťané jsme spolu s Ježíšem Kristem přijali jisté hodnoty, ale i směr, kterým se má ubírat náš život, jenž má jistý cíl, kterého máme dosáhnout. Daný význam může jistě pokrýt i širší spektrum. Může to znamenat pokazit, zanedbat, překroutit úkol, který od Boha máme. Pojďme se podívat na význam dalších kořenů slova hřích.

„Kořen pš se týká jednání, jež porušuje vztah, tj. ‚vzpoury‘. Kořen ‘wh = překroucení nebo rozvrácení (Da 9,5; 2 S 24,17). Definici hříchu však nelze odvodit jednoduše z biblických výrazů, které ho označují. Nejcharakterističtějším rysem hříchu ve všech jeho aspektech je, že směřuje proti Bohu (Ž 51,6; Ř ,7). Jakékoli pojetí hříchu, které s tím nepočítá, se odchyluje od biblického podání. Ve své podstatě hřích míří proti Bohu a již samo toto hledisko vysvětluje odlišnost jeho podoby a projevů. Znesvěcuje to, co požaduje Boží sláva, a proto je vlastně popřením Boha.“⁵³

5.2. Závislost

Bible obsahuje i verše vztahující se k samotné závislosti. Abychom zjistili, jaké verše to jsou, projevila se nutnost nahlédnout do slovníku křesťanské etiky. Podívejme se tedy detailněji do hlavních veršů, které se týkají závislosti.

Ř 8,5–8 Ti, kdo dělají jen to, co sami chtějí (co chce tělo), tíhnou k tomu, co je tělesné, ale ti, kdo se dají vést Duchem, tíhnou k tomu, co je duchovní. Dát se vést sobectvím znamená smrt, dát se vést Duchem je život a pokoj. Soustředění na sebe je Bohu nepřátelské, neboť se nechce ani nemůže podřídit Božímu zákonu. Ti, kdo žijí jen z vlastních sil, nemohou se líbit Bohu.

Pavel v těchto verších poukazuje na naši tělesnost, která vychází z našich potřeb a slabostí. Máme se nechat vést Duchem, který přináší život. Znamená

52 Douglas J.D., Nový biblický slovník, s. 302 - 303

53 Douglas J.D., Nový biblický slovník, s. 302 - 303

to soustředit naši mysl na Boha tak, aby naše myšlení nebylo tělesné. Ovšem lidskost a tělesnost vystavuje křesťana situacím, kdy je slabost těla silnější než odhodlání nechat se vést Duchem.

„Pavel předkládá verše, které v sobě obsahují kontrast ‚hříšná přirozenost‘ proti Duchu. ‚Hříšná přirozenost‘ je v NIV komentáři chápána jako řecké slovo sarx (tělesnost), slovo vztahující se k hříšným sklonům člověka. Pavlův celkový záměr těchto veršů je jasný: poukázat na to, že sarx (tělo) přináší smrt, zatímco duch přináší život. Životní styl těla (sax) vychází z myslí orientované na tělesnost, zatímco duchovní životní styl vychází z myslí, která se soustřeďuje na ducha. Síla protikladu nevyklučuje pravděpodobnost, že jedinci mohou a fungují na obou úrovních. V mnoha ohledech a rozhodnutích se nechají vést Duchem, ale při jiných příležitostech se slabost těla stává příliš silnou.“⁵⁴

Ř 6,12–14 Necht' tedy hřích neovládá vaše smrtelné tělo tak abyste poslouchali, čeho se mu zachce, ani nepropůjčujte hříchu své tělo za nástroj nepravosti, ale jako ti, kteří byli vyvedeni ze smrti do života, propůjčujte sami sebe a své tělo Bohu za nástroj spravedlnosti.

Jsme znovuzrození křesťané, kteří přijali Ježíše Krista, a tím již hřích nad námi nemá moc. Jsme vyzýváni k tomu, abychom mu nepropůjčovali svá těla za nástroj nepravosti. Být v závislosti na čemkoliv jiném než na Bohu je propůjčování svého těla za nástroj nepravosti. Jsme Božími lidmi a jedině Bůh má právo vlastnit nás cele.

„Naše návaznost na Adama je zrušena, on a hřích a smrt, kterou představuje, již nemá nad námi žádnou moc. Jestliže naše „staré já“ je Adam jako hlava lidské rasy, pak naše „nové já“ je Kristus, který je hlavou církve.“⁵⁵

Na druhou stranu jsme pouze lidé, kteří mají své touhy a potřeby. Tyto touhy a potřeby jsou pro nás do jisté míry ohrožením, protože z přirozené touhy se může stát touha nepřekonatelná, a tak se nám mohou snadno stát léčkou.

„Pavel hledá poslušnost, která odpovídá poslušnosti Kristu (viz 5,19). Návaznost na verše 5,12-21 je zřejmá. Všimněte si podobností mezi „vášněmi jejich srdcí“ (1,24), „touhami vašeho smrtelného těla“ (6:12) a „touhami vaší přirozenosti“ (Ga 5:16), všechny znamenají

54 Moo, D. J., NIV application commentary: Romans, s. 250 (vlastní překlad)

55 Moo D. J., NIV application commentary: Romans, s. 207 (vlastní překlad)

nejen fyzický chtíč, ale lidskou závislost na uspokojení jeho potřeb včetně fyzických potřeb, ale také emocionálních, intelektuálních, sociálních a náboženských potřeb. Tato závislost poskytuje prostředky, které člověka přivedou do otroctví, protože přirozená touha se může velmi jednoduše stát nepřekonatelnou žádostivostí (viz Ř 7:7). Když přitom i křesťanská svoboda jako taková nabízí možnost stejných chtíčů a žádostivosti. (Ga 5:13, 16-17)⁵⁶

1J 2,15–17 Nemilujte svět ani to, co je ve světě. Miluje-li kdo svět, láska Otcova v něm není. Neboť všechno, co je ve světě, po čem dychtí člověk a co chtějí jeho oči a na čem si v životě zakládá, není z Otce, ale ze světa. A svět pomíjí i jeho chtivost, kdo však činí vůli Boží, zůstává na věky.

Tyto verše nás vedou k tomu, abychom nedychtili po tom, co je ve světě. V těchto třech verších je velký důraz kladen na slovo „svět“. Celkem je zde použito šestkrát. Zaměřme se na to, co znamená slovo „světiskost“.

„Světiskost tedy znamená postavit do centra svých zájmů a sympatií někoho nebo něco jiného než Boha. Radosti a činnosti, které samy o sobě nemusí být špatné, se takovými stávají v okamžiku, kdy se jim věnuje veškerá pozornost.“⁵⁷

Tyto verše nás nabádají, abychom byli závislí na Bohu a na nikom, ani ničím jiném. Nemáme se nechat ničím zotročit, ani nebýt závislí sami na sobě. Bůh po nás vyžaduje úplnou oddanost.

V těchto verších jsou jisté, na první pohled nepovšimnutelné spojitosti, které se mezi sebou vyznačují protiklady. Tyto protiklady jsou dobře vypsány v komentáři od M. Gary Burge, v němž čteme:

„V této části se Jan obrací k základnímu napomenutí. Nabízí se určité spojení mezi různými částmi těchto veršů.

15 Láska ke světu	Láska k Otci
16 Pochází ze světa	Pochází od Otce
17 Svět pomíjí	Kdo činí vůli Boží, zůstává na věky
Je to varování, každý má před sebou volbu, buď budeme milovat Otce, nebo budeme milovat svět.“ ⁵⁸	

56 Dunn James D. G., Word Biblical Commentary, Romans 1-8, s. 336 (vlastní překlad)

57 Douglas J.D., Nový biblický slovník, s. 984

58 Burge Gary M., The NIV Application Commentary: The Letters of John, s. 114 (vlastní překlad)

„Jan má na mysli všechny touhy a hříšné zájmy, které nás oddalují od Boha, nebo alespoň znemožňují naše společenství s ním.“⁵⁹

A nyní propojme vědomosti, které jsme získali z této podkapitoly s informacemi z kapitoly druhé - „Závislost“. V kapitole druhé jsem zmínil závislosti, které jsou v naší společnosti tolerovány, ba dokonce nejsou považovány za závislost. Zmínil jsem patologické hráčství, workoholismus, závislost na počítačích, kofeinu a tabáku. Tyto verše platí na jakoukoli závislost. Závislost na nikotinu není z tohoto pohledu o nic horší než závislost na jídle, určitém typu práce, počítačích nebo penězích. Cokoliv nás dělí od Boha, je zlé. Tento poznatek je velmi důležitý a nekompromisní. Není to totiž o tom, že si řeknu „*nejsem závislý na nějaké droze a tak se mě tento verš netýká*“, ale má to mnohem hlubší význam, a to, že nemáme být závislí na ničem a na nikom ani sami na sobě. Hospodin nás chce cele. Bůh je žárlivě milující a očekává naši odevzdanost Jemu.

5.3. Škodlivost zdraví

V této podkapitole přeneseme svou pozornost k tomu, co je psáno v Bibli o našem přístupu k vlastnímu tělu, jak se o něj máme starat a co vše ho může znečistit.

Jedno z deseti přikázání, které nám Bůh dal, je přikázání nezabiješ. Je zde jasný příkaz, nezabiješ druhého člověka. Vražda je v Božích očích hřích. Další rozměr, který můžeme vidět v tomto verši, je v pohledu na naše tělo. Nebudu škodit svému tělu tak, že jej budu zabíjet.

Podívejme se do Bible, konkrétně do 1. listu Korintským, kde apoštol Pavel píše dopis do sboru v Korintu. V dopise Pavel nabádá věřící těmito slovy: „*Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá a jež máte od Boha?*“ (1K 6:19)

Nabádá je, aby si uvědomili, že jsou svatí a že nemají znesvěcovat svá těla.

⁵⁹ Burge Gary M., The NIV Application Commentary: The Letters of John, s. 115 (vlastní překlad)

1 K 6,12–20 *Všechno je mi dovoleno – ano, ale ne všechno prospívá. Všechno je mi dovoleno – ano, ale ničím se nedám zotročit. Jídlo je pro žaludek a žaludek pro jídlo, Bůh však jednou učiní konec obojímu. Tělo však není pro smilstvo, nýbrž pro Pána, a Pán pro tělo. Bůh, který vzkřísil Pána, vzkřísí svou mocí i nás. Nevíte, že vaše těla jsou údy Kristovými? Mám tedy z údu Kristových učinit údy nevěstky? Rozhodně ne což nevíte, že kdo se oddá nevěstce, je s ní jedno tělo? Je přece řečeno, budou ti dva jedno tělo. Kdo se oddá Pánu, je s ním jeden duch. Varujte se smilstva! Žádný jiný hřích, kterého by se člověk dopustil netýká se jeho těla, kdo se však dopouští smilstva, hřeší proti vlastnímu tělu. Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá a jež máte od Boha? Nepatříte sami sobě! Bylo za vás zapláceno výkupné. Proto svým tělem oslavujte Boha.“*

„V korintské církevní obci se šířily nanejvýš uvolněné názory. Jedna skupina v obci zřejmě považovala prostituci za něco normálního a vybudovala si pro to docela velkolepou teologickou konstrukci. Jedno z jejich hesel znělo: Všechno je mi dovoleno.“⁶⁰

Jestliže tedy kouření evidentně škodí zdraví, je možné ho vnímat jako nástroj (podobně jako smilstvo), který ničí naše tělo? Smilstvo přece zdraví neškodí. Jedná se zde především o duchovní škodlivost, ne fyzickou. Je třeba si tedy uvědomit, že jsou různé druhy škodlivosti. Podívejme se ještě jednou na podobné vyjádření.

1K 3,16–17 *Nevíte, že jste Boží chrám a že Duch Boží ve vás přebývá? Kdo ničí chrám Boží, toho zničí Bůh, neboť Boží chrám je svatý, a ten chrám jste vy.*

Tento verš má jednoznačné sdělení, že jsme chrámem Ducha Božího, a proto ho nemáme ničit. Jsme lid svatý a nemáme se ničím znesvěcovat. Máme být čistí pro Boha.

60 Ortkemper F. J., První list Korint'anům, s. 63

„Otázka, kterou Pavel klade, je kárání korintňanů. Napomíná je tím, že neznají vlastní postavení a místo ve vztahu s Bohem. Když uvěřili, tak si měli uvědomit, že Duch Svátý v nich přebývá a s nimi zůstává. Na jiném místě ve svých listech Pavel přímo uvádí „...my jsme přece chrám Boha živého“ (2.K 6:16) a „V něm je celá stavba pevně spojena a roste v chrám, posvěcený v Pánu“ (EF 2:21). Nyní Pavel kárá korintňany za jejich nedbalost a lhostejnost k poznání, které vlastní.“⁶¹

Ovšem je také třeba připomenout a zdůraznit skutečnost, že to co vchází do člověka ho nemůže znesvětit. Co vychází z člověka, to ho znesvěcuje.

Mk 7,18–20 Řekl jim: „Tak I vy jste nechápaví? Nerozumíte, že nic, co zvenčí vchází do člověka, nemůže ho znesvětit, poněvadž mu nevchází do srdce, ale do břicha a jde do hnoje?“ Tak prohlásil všechny pokrmy za čisté. A řekl: „Co vyháží z člověka, to ho znesvěcuje.“

Jde-li o nás křesťany jako svatý lid, nic co vchází zvenčí nás nemůže znesvětit. Důvodem tohoto tvrzení je fakt, že to nevchází do srdce. Co se zde tedy Ježíš snaží říct je, že pouze „závisti, touhy, pohnutky“, které vcházejí do srdce a vycházejí z něho, jsou zásadní. To, co vchází do úst je věcí, která není důležitá. Pouze to, co vychází z člověka ho znesvěcuje. Ježíš poukázal na skutečnost, že špatné věci vycházejí z nitra člověka. Jedná se o zlé myšlenky, špatné postoje a názory, závist lidí, krádeže apod.

Dalším faktorem, který je potřeba zmínit, je, že sám Bůh po člověku někdy chce, aby škodil svému tělu. Vždyť celá služba apoštolů znamenala často ohrožení zdraví a dokonce i celého života. Problém tedy není ve škodlivosti jako takové, ale spíš v tom, jestli si ničím zdraví pro dobrou a smysluplnou, nebo naopak pro zbytečnou, nesmyslnou věc.

61 Kistemaker Simon J., New Testament Commentary, s. 116 (vlastní překlad)

6. Konzumace tabákových výrobků – postoj církevních autorit

Viz příloha č. 3. – Průzkum

V této kapitole bude poukázáno na to, jakým způsobem pohlíží na problematiku konzumace tabákových výrobků představitelé křesťanských církví. Za tímto účelem byl vytvořen dotazník (viz příloha č. 4.) s několika otázkami zaměřený na zjištění, zda je kouření chápáno jako hřích a na základě čeho respondenti tento názor zastávají. Součástí byl rovněž dotaz, zda se o tomto tématu v církvích hovoří. Poslední otázka měla za cíl zjistit některé souvislosti mezi odpověďmi dotazovaných a skutečnostmi z teoretické části.

Ekumenická rada církví má tyto členské církve, jež byly pro účely závěrečné práce osloveny:

„Apoštolská církev, Bratrská jednota baptistů, Církev bratrská, Církev československá husitská, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev augsburského vyznání v ČR, Evangelická církev metodistická, Jednota bratrská, Pravoslavná církev, Slezská církev evangelická augsburského vyznání, Starokatolická církev.“⁶²

Na otázku, zda si myslí, že občasné kouření je hřích, odpovědělo největší procento respondentů slovy „...na jednoduchou otázku není jednoduchá odpověď“. Tato skupina má stejný názor, že kouření samo o sobě hřích není. Radikální odpovědi „ano“ a „ne“, byly zastoupeny ve stejném počtu. 1/5 respondentů neodpověděla jednoduchým „ano“, ale jinými větami popsala, že toto jednání je proti Bohu. Jak je možno vidět, většina respondentů nemá zcela vyhraněný názor na to, zda je kouření nutno považovat za hřích.

Většina respondentů odpověděla, že důvodem, proč se domnívají, že občasné kouření je špatné, je negativní dopad na zdraví jedince. Menšina vyjádřila domněnku, že jedná-li se o kouření občasné, nemůže člověku uškodit. Navíc kouření a víra se podle nich vzájemně nevylučují. Zajímavá je skutečnost, že většina respondentů vyjádřila vědomí si škodlivosti kouření,

62 <http://www.ekumenickarada.cz/index.php?setlang=1&a=cat.6>

přestože bylo zdůrazněno, že se jedná pouze o kouření občasné. Z odpovědí tedy vyplývá, že respondenti tuto skutečnost nějak zvlášť nerozlišují.

Drtivá většina dotazovaných odpověděla, že o problematice kouření ve svých sborech mluví jen zřídka. Polovina z nich uvedla důvod, že lidé v jejich sboru nekouří a pokud přichází nový členové, pak mají tendenci s kouřením přestat.

Na otázku „*Co by si mysleli o křesťanovi, o kterém je známo, že občas kouří?*“ polovina dotázaných odpověděla, že by mu přáli vysvobození, poukázali by mu na to, že si ničí život a že to, co dělá, je špatné. Většina respondentů by takového kuřáka netolerovala. Překvapující je rovněž vysoké procento dotázaných, kteří nepovažují kouření za důležité kritérium v hodnocení víry a života křesťana.

Z vyhodnocení dotazníku vyplynulo, že většina respondentů nepovažuje za správné to, že křesťan občas kouří. Převážná část se domnívá, že samotné kouření hříchem není. Správně si uvědomují, že je více možností, kdy to hřích být může, ale také nemusí.

Dotazovaní mysleli nejvíce na poškozování zdraví jedince než na poškození osobního vztahu s Bohem. Překvapujícím zjištěním bylo, že se o tématu kouření přece v církvích občas hovoří, i když jen velmi zřídka.

7. Svoboda a ohled na druhé

I když máme být závislí pouze na Bohu a svá těla nemáme znečišťovat ničím, co ničí naše těla, stále zde existuje svoboda, kterou každý člověk má. Co to tedy znamená křesťanská svoboda? Mít svobodu v Kristu? Zároveň je zde velmi důležitý příkaz „*berte ohled jedni na druhé*“. Svoboda a ohled na druhé se týkají velmi podobných věcí. Svoboda v Kristu je totiž paradoxně otroctvím a poddaností Jemu a tedy i druhým lidem.

Svoboda se v Novém zákoně většinou vyskytuje v kontextu křesťanské teologie. Není chápána ve smyslu sociální nebo politické etiky, ale ve smyslu vztahu mezi křesťany a Ježíšem Kristem. Svoboda je viděna jako svoboda od hříchu a svoboda v podřízenosti k Bohu.

„Svoboda volby spočívá v úsudku. Úsudek ovlivňuje chtění, chtění opět ovlivňuje úsudek. V tom je tajemství svobodného úkonu: ve vzájemném vlivu rozumu a vůle. Je nutno rozlišovat svobodu samovolnosti od svobody volby. Svoboda samovolnosti spočívá v tom, že člověk samovolně tíhne k dobru, svoboda volby spočívá v možnosti zvolit si své dobro.“⁶³

V Bibli jsou jisté verše, jež mluví o svobodě, kterou máme v Ježíši Kristu. Tato svoboda je hluboké poznání, které může být špatně pochopeno, a to tak, „*že si můžeme dělat co chceme*.“

„Lidská svoboda není absolutní, ale relativní a omezená. Sama o sobě je vůle svobodná vůči každému dobru, které nemá ráz univerzálního dobra, ale na druhé straně je různými vlivy zvenku omezena. Vnější svět, tělesné vlivy, žádostivost mohou na svobodu vyvíjet takový vliv, že ji sice neruší, ale dávají jí určité hranice.“⁶⁴

1K 9,19–23 *Jsem svoboden od všech, ale učinil jsem se otrokem všech, abych mnohé získal. Židům jsem byl židem, abych získal židy. Těm, kteří jsou pod zákonem, byl jsem pod zákonem, abych získal ty, kteří jsou pod zákonem – i když sám pod zákonem nejsem. Těm, kteří jsou bez zákona, byl jsem bez zákona, abych získal ty, kteří jsou bez zákona – i když před Bohem nejsem bez*

63 Macquarrie J., Dictionary of Christian Ethics, s.133 (vlastní překlad)

64 Beneš A., Morální teologie, s. 24

zákona, neboť mým zákonem je Kristus. Těm, kdo jsou slabí, stal jsem se slabým, abych získal slabé. Všem jsem se stal vším, abych získal aspoň některé. Všecko to dělám pro evangelium, abych na něm měl podíl.

Svoboda je podle Pavla založena na jednom hlavním bodě, a to: „...všecko dělám pro evangelium.“ Toto tvrzení Pavel deklaruje z jednoho prostého důvodu – evangelium je mu tak cenné, že nemůže činit jinak. Jakékoliv rozhodnutí či otázka, kterou potřebuje Pavel vyřešit, může filtrovat přes ono tvrzení. Není-li jeho rozhodnutí pro evangelium prospěšné, pak danou činnost konat nebude. Pokud prospěšné je, tak udělá cokoli, aby bylo evangelium šířeno.

„Být svobodou, jak píše Pavel, je znakem dokonalého apoštola. Člověk může být svobodou od smilstva, ale být otrokem zloby, svobodou od lakoty, ale otrokem ješitnosti. Člověk může být svobodou od jednoho hříchu, ale otrokem druhého. Ale když je napsáno v tomto verši 19 „Jsem svobodou od všech“, je to znakem dokonalého apoštola, kterým Pavel bezesporu byl.“⁶⁵

„Ve verši 23 Pavel píše „všecko dělám pro evangelium“. Ne pro evangelium jako takové, aby pomohl jeho šíření, ale protože je pro něj evangelium natolik cenné. Pavel píše, jak moc dělá pro spasení druhých, ale dodává, že si je vědom i svého vlastního spasení, a to z důvodu, že čeká svůj konec ve verši 27.“⁶⁶

V dnešní době je velká snaha Kristových věrných jít do misie a zvěstovat evangelium na místech, kde se dosud tato možnost nenaskytla. Člověk, jenž se připravuje na misi, si vždy nejprve zjišťuje informace o dané zemi, kultuře, zvycích atd. Existují různé kultury a zvyky, které se od sebe liší. Je tedy normální, že existují i křesťanské sbory, jež mají rozdílné tradice a zvyky, a přesto mají svůj základ postaven na křesťanských zásadách.

„Světová náboženství a kultury zahrnují mnoho různých praktik, které mohou být občas propleteny s nekřesťanskou duchovností, ale u jiných tomu tak není. Tyto zahrnují slavnostní jídla, dny, festivaly, oděv, formy odpočinku, sociální funkce atd. Kde by účastnění se některých z nich mohlo být neodmyslitelně kompromisem evangelia, křesťané se jich musí zdržet. Ovšem tam, kde by tato zdrženlivost nevhodně vzdálila křesťany od jejich nevěřících přátel a sousedů, křesťané by se jich měli účastnit. Překonávání

65 Robertson Arhibald and Plummer Alfred, A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St Paul to the Corinthians, s. 190 (vlastní překlad)

66 Robertson Arhibald and Plummer Alfred, A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St Paul to the Corinthians, s. 193 (vlastní překlad)

nekřesťanských mylných představ o podstatě křesťanství, kde mylné představy mnohem častěji zahrnují zákonictví než volnost, tvoří rozhodující součást evangelizačních procesů a činí právo křesťanů na svobodu a radost věrohodnější.“⁶⁷

Zde je poukázáno na krásný projev svobody. Jsem natolik svobodný, že mohu dělat cokoli, jen abych měl podíl na evangeliu. Svoboda je považována za podřadnější věc, jelikož tou hlavní je Kristus. Tím však nelze říci, že by svoboda neměla vůbec žádný smysl. Vždyť samotný přístup Boha k nám, jeho dětem, je postaven na svobodě. Bůh dává každému z nás svobodu si vybrat, zda chceme žít pro Něho či ne. Je to základ vztahu k Bohu. Sám se totiž rozhoduji, zda budu následovat Boha.

„Kdo nedovede žít evangeliem radostně a svobodně, ať už se octne v jakýchkoli podmínkách společenských a politických, církevních a bohoslužebných, ten neví dobře, co je to evangelium.“⁶⁸

1K 10,23–26 Všecko je dovoleno – ano, ale ne všecko prospívá. Všecko je dovoleno – ano, ale ne všecko přispívá ke společnému růstu. Nikdo ať nemyslí sám na sebe, nýbrž ať má ohled na druhého! Jezte všechno, co se prodává v masných krámech, a pro své svědomí se nepotřebujete na nic ptát. Hospodinova je země i její plnost.

„Všechno je mi dovoleno. Tady Pavel opakuje to, co již bylo řečeno dříve (viz 1K 6,12). V tomto verši se jedná o aplikaci na požívání masa obětovaného modlám. Možná může být namítnuto, že požití masa bylo dovoleno. Existovaly silné důvody, proč bylo požívání takového masa nevhodné a tyto důvody měly návaznost na zákon. Pavel jednal pro dobro církve, jeho cílem bylo spasení duší. Cokoliv, co pomohlo tomuto cíli, bylo správné a cokoli, co by to spravilo, i přestože to nemusí být nezákonné, bylo z jeho pohledu nesprávné. Toto je jednoduché pravidlo a může být jednoduše aplikováno na vše.“⁶⁹

„Většina principů ve verších 10,23 – 11,1 již byla popisována v kapitole 8. Dva z těchto principů zůstaly nezměněné. Křesťané mají základní svobodu v morálně neutrálních věcech, ale jejich chování se musí přizpůsobit ostatním. Dvojí význam souhrnu této pasáže se odvolává k Ježíšovu shrnutí zákona: Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem a miluj svého bližního jako sám sebe (Mt 22,37–40). Zde to Pavel vyjadřuje způsobem vzdávání chvály Bohu a snahou uspokojit lidi kolem sebe. Jak již dříve, to povolení

67 Blomberg Craig, The NIV Application Commentary: The Letters of John, s. 187 (vlastní překlad)

68 Luther M., O svobodě křesťanské, s. 78

69 Barnes A., Nothos on the New Testament, 1 Corinthians, s. 194 (vlastní překlad)

naznačené ve verších 25-26 nemusí být zobecněno k nemravným nebo ničivým skutkům.⁷⁰

„...– *ano, ale ne všechno prospívá.*“ Jde o větu, která byla dle komentáře používaná mezi Korintskými. Kdy přesně byla aplikována není dnes již zcela patrné. Týkala se pravděpodobně pokrmů, které byly prohlášeny za čisté. Tento verš se často používá k tomu, že je sice dovoleno všechno, ale ne všechno prospívá, takže kouření neprospívá, a tudíž tak nemáme činit. Z textu ovšem vyčteme, že ne všechno prospívá ke společnému růstu. Vše je sice dovoleno, avšak důležitější je brát ohled na druhé. Daný verš nelze použít jako zákaz kouření, jelikož by se projevila přílišná vzdálenost od jeho původního obsahu, který nám chce sdělit.

Svoboda je pro nás osvobozující a přináší volnost. Nemá tomu ovšem být tak, že pro naše právo na svobodu budeme omezovat někoho jiného. Svoboda nemá být nástrojem k tomu, abychom prosazovali sebe sama a nebrali ohled na druhé.

Ga 5,13–15 *Vy jste byli povoláni ke svobodě, bratří. Jen nemějte svobodu za příležitost k prosazování sebe, ale služte v lásce jedni druhým. Vždyť celý zákon je shrnut v jednom slově: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého! Jestliže však jeden druhého koušete a požíváte, dejte si pozor, abyste se navzájem nezahlubili.*

Celý problém spočívá v tom, že každý z nás chápe svobodu jinak. Jsme ale nabádáni, abychom se mezi sebou nepřeli, ale aby mi můj bližní byl víc než moje svoboda. Není nutné se přece přít kvůli rozdílnosti pohledu co vše spadá pod svobodu, ale mít se navzájem rádi. Jak napsal Martin Luther:

„Posti se nebo neposti, ožeň se nebo zůstaň svobodný, jez v pátek maso nebo nejez, zaved' si takové či onaké řady bohoslužebné, zavěs si na stěnu modlitebný obraz nebo nezavěs, nezapomeň jen, že na těchto vnějších skutecích nic nezáleží a že v lásce jsi povinen šetřiti těch, kteří dosud nedospěli na tvoji výšinu víry!“⁷¹

70 Blomberg Craig, The NIV Application Commentary: The Letters of John, s. 203-204 (vlastní překlad)

71 Luther M., O svobodě křesťanské, s. 77

Pokud jsem svobodný v Kristu a kouřím v takovém intervalu, že škodlivost na mé tělo je zanedbatelná a nejsem na nikotinu závislý, je stále potřeba brát ohled na druhé. Nežiji přece sám pro sebe a nemohu se nechat vést svým sobectvím. Existují další skutečnosti, které si musím uvědomit předtím, než budu konzumovat tabákový výrobek. Zprvu je třeba mít na paměti, že silní ve víře, kteří mají větší svobodu v Kristu, mají přijímat a snášet slabosti druhých.

7.1. Silní a slabí ve víře

Ř 14,1–5 Bratra ve víře slabšího přijímejte mezi sebe, ale nepřete se s ním o jeho názorech. Někdo třeba věří, že může jíst všechno, slabý však jí jen rostlinnou stravu. Ten, kdo jí všechno, nechť nezlehčuje toho, kdo nejí, a kdo nejí, nechť neodsuzuje toho, kdo jí. Vždyť Bůh jej přijal za svého. Kdo jsi ty, že soudíš cizího služebníka? O tom, zda ob stojí či ne, rozhoduje jeho vlastní pán. A on ob stojí, neboť Pán má moc jej podepřít. Někdo rozlišuje dny, jinému je den jako den. Každý nechť má jistotu svého přesvědčení.

„Pokud kdokoliv ničí chrám Boží, Bůh zničí jeho. Ve skutečnosti Pavel říká, že faktory, které mohou zničit Boží chrám, byly přítomny, když psal list do Korintu. Anž by je pojmenoval, Pavel poukazuje na ty, kteří nemají Božího Ducha. Tito cíleně ničí, kazí a přinášejí zkázu církvi. Členy církve ovlivňují svým světským způsobem života. Pavel zdůrazňuje, že církev je Boží chrám a kdokoliv jej chce zničit, ať je to doktrínou, nebo způsobem života, si zaslouží Boží trest. Stručně řečeno, Bůh jej zničí.“⁷²

Ř 15,1–2 My silní jsme povinni snášet slabosti slabých a nemít zalíbení sami v sobě. Každý z nás ať vychází vstříc bližnímu, aby to bylo k dobru společného růstu.

„Frází „slabý ve víře“ Pavel nemyslí „slabý ve své podstatě“ nebo dokonce, že by pochyboval o jejich osobní víře v Ježíše Krista. On používá slovo víra ve smyslu přesvědčení. A lidé, ke kterým se toto vztahuje jsou ti, jejichž přesvědčení k určitým věcem z minulosti, kterým se podřídili, není dostatečně silné, aby je ochránilo od jejich pozorování

72 Kistemaker Simon J., New Testament Commentary, s. 116 (vlastní překlad)

v přítomnosti na základě bezpečí, nebo je ochránilo před šokem, když spatří takto jednat další křesťany, kteří to ignorují.“⁷³

Pavel zde nabádá, ať se nepřeme s bratry, kteří mají jiné názory, ale ať se přijímáme s láskou mezi sebou. Kouření samo o sobě by se dalo přirovnat k masu, které bylo pro jedny v pořádku a pro druhé ne. Do této situace zaznívá Pavlova rada. Ti, co jsou silní ve víře, mají přijímat slabší ve víře. A slabší ve víře nemají odsuzovat silnější ve víře.

Dalším faktorem, který by měl být rozhodující při rozhodování, zda mohu kouřit tabákový výrobek je, jestli se v mém okolí nenachází někdo, pro něhož jsem autoritou. Nejvíce to platí pro rodiče dětí, kteří mají největší vliv na výchovu.

7.2. Vliv na výchovu

Ať člověk chce nebo ne, většinou se nachází v takovém postavení, kdy je okolím pozorován. Staré známé pravidlo říká „...nejvíce se naučíš pozorováním“. Tuto zkušenost zajisté zažil každý člověk a zejména rodiče malých dětí si tuto skutečnost mohou nejvíce uvědomovat.

Jde-li o konzumaci tabákových výrobků, nesmíme zapomenout, že děti do osmnácti let jsou ohroženou skupinou a dávka cigarety je pro ně mnohem nebezpečnější než pro dospělého. „Podle názoru dnes uznávaného stačí u celé řady osob 3-4 „regulérně“ vykouřené cigarety před dosažením 18-ti let věku k tomu, aby se kuřák ke svému zlovyku později vrátil a už u něho setrval.“⁷⁴ Pokud se tedy bavíme o tom, zda je kouření z hlediska křesťanské etiky přijatelné či ne, je zapotřebí brát v úvahu, že kouření má určitý vliv i na výchovu dětí.

„Odpovědnost přijímáme vůči těm, kdo jsou na nás jakkoliv závislí a na jejichž osudu i my sami jsme nějak angažováni.“⁷⁵

73 Anderson S., New Testament Ethics, s.105 (vlastní překlad)

74 Kandus J., Epištoly k smělým kuřákům, s. 43

75 Matějčiček Z., Co, kdy a jak ve výchově dětí, s. 100

„Pamatujme přitom, že odpovědnost je celkový postoj k životu a že nejúčinnějším výchovným prostředkem v těchto případech je osobní příklad vychovatele – prostě když dítě přijímá postoje vychovatele tak, že se s ním identifikuje, čili ztotožňuje.“⁷⁶

Je tedy třeba, abychom si ve své svobodě uvědomili dva velmi silné faktory, které by měly být nad naší svobodou. Prvním z nich je, že někteří z nás jsou silnější ve víře než ti druzí. Může to být situace dlouholetého věřícího a člověka, který před pár dny uvěřil v Ježíše Krista. Do této situace zaznívá Pavlova výzva „*My silní jsme povinni snášet slabosti slabých*“. V praxi to znamená, že pokud víme o přítomnosti občasného kuřáka v blízkosti někoho, koho by mohlo kouření pohoršit, pak bychom neměli v lásce k bratrovi v oné situaci tabákový výrobek konzumovat. Stejně tak, pokud se dotyčný kuřák ocitne v přítomnosti dětí nebo jen člověka, o němž ví, že mu je vzorem nebo vedoucím, neměl by prosazovat svoji sobeckost, tudíž konzumovat tabákový výrobek, ale být vzorem a příkladem. Z těchto poznatků vyplývá, že mou svobodu mohu reálně prožívat jen za předpokladu, nejsem-li v přítomnosti jak bratra slabšího ve víře, tak ani jiného člověka, jemuž jsem autoritou a příkladem. Lze tedy vyjádřit názor, že tabákový výrobek je možno konzumovat občasně v případě, kdy to nenarušuje můj vztah s Bohem a kdy nejsem kamenem úrazu slabšímu ve víře či špatným příkladem dětem.

76 Matějček Z., Co, kdy a jak ve výchově dětí, s. 104

Závěr

Cílem mé práce bylo obhájit tezi, že pravidelná konzumace tabákových výrobků je z hlediska křesťanské etiky hřích. V úvodu práce jsem vysvětlil a popsal, co znamená vědní obor křesťanská etika. Poté jsem se zaměřil na způsob, jakým se křesťanský etik zachová, narazí-li na etický problém. Nejdříve usiluje o hledání odpovědi z biblického hlediska a není-li možno jednoznačně problém vyřešit, snaží se hledat pravdu ve všeobecném zjevení. Jelikož o konzumaci tabákových výrobků není v Bibli jednoznačně psáno, musíme i my sáhnout po vědách, které by nám v hledání pravdy pomohly. Celou práci jsem tedy rozdělil na deskriptivní a normativní část.

V deskriptivní části jsem popsal základní informace o tabáku, jeho dějinnou perspektivu a způsoby aplikace. Poté jsem přešel k definici závislosti i jejím druhům. Zmínil jsem závislosti drogové a nedrogové. Nedrogové závislosti jsou většinou závislosti psychické, není zde přítomna závislost na určité látce. Drogové závislosti jsem pak rozdělil na drogy ilegální a legální. Legální drogy jsou v naší společnosti tolerovány. Často jsou tyto závislosti obcházeny a zlehčovány, a to i jedinci z řad křesťanů. Mnohokrát to jsou právě křesťané, kteří jsou těžcí workholici a přitom odsuzují kouření, i když neví, zda je onen jedinec na tabáku závislý či nikoli. Zakončil jsem závislostí na nikotinu a ukázal, že závislost vzniká nejdřív psychosociální závislostí, a až po delší době vzniká závislost fyzická. Projevuje se tedy fáze, kdy člověk, který konzumuje tabák, nemusí být závislý a kouření mu přináší pouze užitek. Další kapitulu, jíž jsem pokračoval, byla škodlivost tabáku na lidský organismus. Zabýval jsem se otázkou, zda je toto občasné kouření stejně škodlivé jako kouření pravidelné. Popsal jsem hlavní škodlivé látky obsažené v cigaretovém kouři a zmínil jsem se o jejich vlivu na lidské zdraví. Zjistili jsme, že tabák je silně škodlivý a jeho škodlivost je určena kvantitou vykouřených cigaret. Pokud člověk konzumuje denně tabákové výrobky, pak je to pro něj smrtelně škodlivé. Ovšem pokud je konzumace tabáku občasná, například jednou za půl

roku, pak jeho škodlivost je tak malá, že je zanedbatelná ve srovnání se škodlivostmi z okolí. Deskriptivní část jsem zakončil pohledem na konzumaci tabákových výrobků z hlediska legislativy. V této kapitole bylo zdůrazněno nebezpečí pasivního kouření a rovněž byl vyjádřen postoj společnosti, jež tento druh kouření často opomíjí a bagatelizuje. Mnoho nevinných a bezbranných lidí je vystaveno pasivnímu kouření kvůli sobeckosti kuřáků.

Normativní část nás provádí pohledem na konzumaci tabákových výrobků z hlediska vyššího řádu. Pro nás křesťany existuje vyšší autorita, řád nebo norma, která je pro nás směrodatná a výchozí. V první části jsem se podíval na konzumaci tabákových výrobků z biblické perspektivy. Zde jsem jako hlavní bod popsal pojem „*hřích*“. Jelikož moje myšlenka celé práce zní, že pravidelná konzumace tabákových výrobků je z hlediska křesťanské etiky hřích, zaměřil jsem se právě nejdříve na jeho definici a na to, jak je chápán a jaký má vliv na člověka. Druhý krok nám poukázal na fakt, že je důležité být závislí jen na Bohu a na nikom a ničem jiném. Dalším důrazem bylo, že jsme chrámem Ducha Božího a že nás nemá nic znesvěcovat. Máme být čistí pro Boha a neškodit svému tělu. Důležitou kapitolou byla konzumace tabákových výrobků a postoj církevních autorit. V rámci mé práce jsem kontaktoval církev z Ekumenické rady a oslovil jejich představitele s prosbou o zodpovězení několika otázek. Výsledkem dotazníku je, že většina respondentů nepovažuje za správné to, že křesťan občas kouří. Značná část respondentů si myslí, že samotné kouření hříchem není, správně si uvědomují, že je více možností, kdy se o hřích jednat může, ale i nemusí. Dotazovaní zdůrazňovali více poškozování zdraví jedince než poškození osobního vztahu s Bohem. Poslední kapitola nese název „Svoboda a ohled na druhé“. Tyto dva na první pohled rozdílné názvy jsem spojil v jeden z důvodu jejich neoddělitelnosti. V prvé řadě jsme svobodnými lidmi a máme svobodu v Kristu. Ta je ovšem paradoxně otroctvím a poddaností Jemu, a tedy i druhým lidem. Popisuji zde, jak mohou naše postoje a činy ovlivnit druhé. Za prvé mohou mít špatný vliv na výchovu

děti, které lehce přijímají postoje druhých, protože dosud nemají vytvořeny své vlastní, a za druhé se můžeme stát lehce kamenem úrazu pro člověka slabšího ve víře. Z toho vyplývá, že naše svoboda je až na druhém místě. Nejdůležitější by měla být láska k Bohu, a tudíž i k bližnímu. Dle mého názoru je možno konzumovat občasně tabákový výrobek v případě, kdy to nenarušuje můj vztah s Bohem a kdy nejsem kamenem úrazu slabšímu ve víře či někomu špatným příkladem. Pokud ovšem člověk pravidelně konzumuje tabákový výrobek, pak je zřejmé, že má vytvořenou závislost a množství vdechovaného kouře má silně škodlivý vliv na jeho zdraví.

Na základě mého rozboru, úsudku relevantních údajů jak z medicíny, psychologie, tak z Bible si odvažují tvrdit, že pravidelná konzumace tabákových výrobků je z hlediska křesťanské etiky hřích.

Seznam literatury

Monografie

ANDERSON, S., New Testament Ethics, Cambridge: Cambridge University Press 1930.

BARNES, A., Notes on the New Testament, 1 Corinthians, Grand Rapids, Michigan: Baker Book House 1949.

BENEŠ, A., Morální teologie, Krystal OP, 1994.

BIBLE, Písmo svaté Starého a Nového zákona, český ekumenický překlad, 6. vyd., Praha: Biblická společnost 1992.

BLOMBERG, Craig, The NIV Application Commentary: The Letters of John, Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House, 1994.

BURGE, Gary M., The NIV Application Commentary: The Letters of John, Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House 1996.

DOUGLAS, J. D., Nový biblický slovník, Praha: Portál 1996.

DUNN, James D. G., Word Biblical Commentary, Romans 1–8, Dallas, Texas: Word Books Publisher, 1988.

HARTL, P., Psychologický slovník, Praha: Budka 1994.

KALINA, K. a kolektiv, Drogy a drogové závislosti - mezioborový přístup, Praha: Úřad vlády České republiky 2003.

KANDUS, J., Epištoly k smělym kuřákům, Praha: Avicenum 1987.

KISTEMAKER, S. J., New Testament Commentary, Grand Rapids, Michigan: Baker Academic 2008.

KOZÁK, J. T. a kolektiv, Rizikový faktor kouření, Praha: KPK 1993.

LUTHER, M., O svobodě křesťanské, Praha: Jan Laichter 1935.

- MACQUARRIE, J., Dictionary of Christian Ethics, Philadelphia, Pennsylvania: Westminster Press 1967.
- MATĚJČEK, Z., Co, kdy a jak ve výchově dětí, Praha: Portál 1996.
- McQUILKIN, R., An Introductory To Biblical Ethics, Wheaton, Illinois: Tyndale House Publishers Inc 1989.
- MOO D. J., NIV Application Commentary: Romans, Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House 2000
- NEŠPOR, K., Kouření, pití, drogy. Děvčata a kluci spolu mluví o závislostech, Praha: Portál 1994.
- NEŠPOR K., Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby, Praha: Portál 2000.
- NEWMAN, B. M.; Barclay M., A Translators Handbook On Paul's Letter To The Romans, Stuttgart: United Bible societies 1973.
- ORTKEMPER, F. J., První list Korint'ánům, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 1999.
- PESCHKE, K. H., Křesťanská etika, Praha: Vyšehrad 1999.
- POKORNÝ, V., Telcová, J., Tomko, A., Prevence sociálně patologických jevů. Manuál praxe, 2002.
- PŘÍKASKÝ, J. V., Učebnice základů etiky, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2000.
- REIFLER, H. U., Křesťanská misia na prelome tisícročí: úvod do misiologie, Levice: Sdružení Ježíš pre každého 1998.
- ROBERTSON A. and PLUMMER A., A Critical and Exegetical Commentary on the First Epistle of St Paul to the Corinthians, Edinburgh: T & T Clark
- SCOTT, A., New Testament Ethics, 1934.
- WILKINSON, J., Christian Ethics in Health Care: A Source Book for Christian Doctors, Nurses and Other Health Care Professionals, Edinburgh: Handsel 1988.

YATES, T., Christian Mission in the Twentieth Century, Cambridge: Cambridge University Press 1994.

Články

PATOČKA J., Co všechno kouříme, Praha: Reflex, 2007, roč. XVIII., č. 13

Internetové zdroje

Anamnéza (cit. 5. dubna 2009). URL:

<http://www.avicena.cz/moduly/stranka.php3?id=170>

Bílá kniha tabáku (cit. 20. února 2009). URL:

<http://www.kurakovaplice.cz/web/bilakniha.php>

Citadela, o.s. Bruntál, Pedagogicko – psychologická poradna Bruntál (cit. 10. dubna 2009). URL: http://www.hasik.cz/dokumenty/publ_deti2.pdf

Česká koalice proti kouření (cit. 5. dubna 2009). URL:

http://www.dokurte.cz/?stranka=nemoci_zpusobene_kourenim&typ=clanky

Česká koalice proti kouření (cit. 5. dubna 2009). URL:

http://www.dokurte.cz/?stranka=ramcova_umluva_o_kontrola_tabaku&typ=sablony

Drogový informační server (cit. 12. ledna 2009). URL:

http://www.drogy.net/portal/ostatni/kofein-kava/kofein-muze-mit-stejne-ucinky-jako-kokain_2008_07_24.html

Drogový informační server (cit. 12. ledna 2009). URL:

http://www.drogy.net/portal/nikotin/tisk-3/cesky-tisk-2/pacienty-tesi-ze-jsem-kourila_2008_01_02.html

Drogový informační server (cit. 12. ledna 2009). URL:

http://www.drogy.net/portal/ostatni/workoholismus/workoholismus-je-zakernou-nemoci-dnesni-doby_2008_07_23.html

Ekumenická rada církví v České republice (cit. 28. března 2009). URL:

<http://www.ekumenickarada.cz/index.php?setlang=1&a=cat.6>

- Informační portál o ilegálních a legálních drogách (cit. 2. dubna 2009). URL:
http://txt.www.drogy-info.cz/index.php/info/legalni_drogy/tabak/tabak_podrobne
- Krajská centra primární péče (cit. 4. března 2009). URL:
https://www.zdravcentra.cz/cps/rde/xchg/zc/xsl/3141_2611.html
- Kuřáková plíce (cit. 22. března 2009). URL:
<http://www.kurakovaplice.cz/index.php?strana=kourenivrestauraci>
- Medicine simple, Klasifikace tabulky (cit. 14. března 2009). URL:
<http://www.mudr.org/web/mkn>
- Ministerstvo zdravotnictví České Republiky (cit. 9. března 2009). URL:
<http://www.mzcr.cz/Odbornik/Pages/881-mkn-10-mezinarodni-klasifikace-nemoci.html>
- Ordinace (cit. 1. února 2009). URL:
www.ordinace.cz/clanek/pasivni-koureni-je-temer-stejne-nebezpecne-jako-aktivni-odvykani/
- Profesionální právní informační systém (cit. 11. února 2009). URL:
http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1989/037989/Sb_037989_-----_.php
- Projekt České koalice proti tabáku (cit. 6. března 2009). URL:
<http://www.bez cigaret.cz/okoureni>
- Projekt České koalice proti tabáku (cit. 16. března 2009). URL:
<http://www.bez cigaret.cz/index/clanek/id/nekuraci-maji-pravo-na-ochranu>
- Stop kouření ve veřejných prostorech (cit. 12. dubna 2009). URL:
<http://www.stopkoureni.cz/index.php?obsah=4>
- Stop kouření (cit. 22. března 2009). URL:
<http://www.stop-koureni.cz/protikuracka-legislativa-v-cr>
- Tobacco Trading International Czechoslovakia (cit. 8. března 2009). URL:
http://www.tti-czech.cz/czech/druhy_tabaku.htm

- Tonyho stránky (cit. 12. dubna 2009). URL:
<http://www.tonyc.estranky.cz/clanky/zdravi/koureni-1>
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (cit. 15. února 2009). URL:
<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F10-F19.html>
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (cit. 15. února 2009). URL:
<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F00-F99.html>
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (cit. 15. února 2009). URL:
<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F60-F69.html>
- Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (cit. 15. února 2009). URL:
<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>
- Wikipedie otevřená encyklopedie (cit. 8. března 2009). URL:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/SZO>
- Záchranný kruh (cit. 22. února 2009). URL:
http://www.zachranny-kruh.cz/rizikove_chovani/co_je_zavislost_na_pocitacich_a_pocitacovych_h_rach.html

Přílohy

Příloha č. 1.

Zde jsou uvedeny zákony, jež kontrolují konzumaci tabákových výrobků v České republice.

Prvním z nich je omezující opatření, které obsahuje Zákon České národní rady o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi:

„Zakazuje se kouřit:

1. v prostředcích osobní železniční dopravy s výjimkou vyhrazených vozů a v prostředcích ostatní vnitrostátní hromadné dopravy osob a v uzavřených prostorách souvisejících s touto dopravou určených pro cestující,
2. při práci, jestliže v důsledku kouření může dojít k bezprostřednímu ohrožení života, zdraví nebo majetku,
3. na schůzích, poradách a jednáních konaných v uzavřených prostorách,
4. v pracovních místnostech, kde účinkům kouření jsou vystaveni nekuřáci,
5. ve zdravotnických zařízeních, ve školách, v kulturních a uzavřených sportovních zařízeních s výjimkou prostor pro kouření vyhrazených,
6. v prostorách zařízení společného stravování s výjimkou těch, které jsou vyhrazené pro kuřáky; tam, kde není stavebně oddělená jídelna pro kuřáky, zakazuje se kouřit v době určené pro podávání snídaní, obědů a večeří.“⁷⁷

Zákon č. 37/1989 Sb.:

„Podle zákona o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi má každý zákazník restaurace právo, aby byl chráněn před škodlivými vlivy kouření. Bohužel, většina provozovatelů pohostinství zákon porušuje. Z obecného ustanovení tohoto zákona totiž vyplývá zákaz kouření na stanovených místech. Jedním z nich jsou i prostory určené ke stravování. Zákon výslovně konstatuje, že se "zakazuje kouřit v prostorách zařízení společného stravování s výjimkou těch, které jsou vyhrazeny pro kuřáky."

Znamená to tedy, že provozovatel restaurace má dvě možnosti, jak se s kuřáky vypořádat, buď zajistí stavebně oddělené prostory určené zvláště kuřákům a zvláště nekuřákům, nebo zakáže v celém zařízení kouřit v době podávání snídaní, obědů a večeří. Navíc má povinnost zákazníky na takový zákaz upozornit výrazným označením. Vzhledem k tomu, že se v dnešní době často podává jídlo po celou otvírací dobu, mělo by platit, že pokud neexistují oddělené jídelny, není dovoleno v takové restauraci vůbec kouřit.

Nespokojeným hostům-nekuřákům tak zbývá jediná možnost: obrátit se na příslušný obecní úřad, který by měl provozovateli pokutu uložit.“⁷⁸

77 http://www.pravnipredpisy.cz/predpisy/ZAKONY/1989/037989/Sb_037989_-----_php

78 <http://www.kurakovaplice.cz/index.php?strana=kourenivrestauraci>

Platná česká legislativa související s kouřením:

„5. Zákon č. 379/2005 Sb.: O opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami“⁷⁹

„V České republice platí od 1.1. 2006 takzvaný „protikuřácký zákon“. Jedná se o zákon č.379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

Nejdůležitější body „protikuřáckého zákona:

-Zákon zavedl především zákaz kouření ve školách, v kinech a divadlech, sportovních halách, v budovách státních úřadů, na vlakových nástupištích, zastávkách tramvají a autobusů a na dalších veřejně přístupných místech.

-Podnikateli, který prodá tabák osobě mladší 18 let, hrozí pokuta 50.000 korun.

-Společnosti, která prodá tabák osobě mladší 18 let, hrozí pokuta až 500.000 korun.

Zákon zakazuje prodej menšího balení cigaret než po 20 kusech.“⁸⁰

„6. Zákon č. 262/2006 Sb.: Zákoník práce

7. Vyhláška č. 137/2004 Sb.: O hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných

8. Zákon č. 40/1995 Sb.(novelizován zákonem č. 132/2003 Sb.): O regulaci reklamy

9. Zákon č. 231/2001 Sb.: O rozhlasovém a televizním vysílání

10. Vyhláška č. 344/2001 Sb.: Vyhláška Ministerstva zemědělství, kterou se stanoví požadavky na tabákové výrobky

11. Zákon č. 353/2003 Sb.(novelizován zákonem č. 217/2005 Sb.): O spotřebních daních

12. Vyhláška č. 275/2005 Sb.: Vyhláška Ministerstva financí, kterou se stanoví postup při zpracování návrhů cen pro konečného spotřebitele u cigaret

13. Vyhláška č. 113/2005 Sb.: Vyhláška Ministerstva o způsobu označování potravin a tabákových výrobků

14. Vyhláška č. 467/2003 Sb.(novelizováno vyhláškou 276/2005 Sb.): Vyhláška Ministerstva financí o používání tabákových nálepek při značení tabákových výrobků

15. Zákon č. 258/2000 Sb.: O ochraně veřejného zdraví

16. Zákon č. 251/2005 Sb.: O inspekci práce

17. Nařízení vlády č. 469/2000 Sb.: Nařízení vlády, které stanoví obsahové náplně jednotlivých živností“⁸¹

79 <http://www.stop-koureni.cz/protikuracka-legislativa-v-cr>

80 <http://www.stop-koureni.cz/protikuracka-legislativa-v-cr>

81 <http://www.stop-koureni.cz/protikuracka-legislativa-v-cr>

Příloha č. 2.

Nekuřáci mají právo na ochranu

„Parlament si nemůže legitimně osobovat pravomoc rozhodovat o tom, zda se v soukromých hospodách smí kouřit či nikoli," tvrdí ve svém textu "Liberalismus a kouření v knajpě" (HN 21. 1.) pan Matěj Šustr. V prvním plánu se zdá, že by parlament (stát) neměl zasahovat do rozhodování soukromníka (majitele restaurace), zda ve svém podniku kouření povolí či ne. Opravdu ale stát toto právo nemá?

Osobně si myslím, že již dnes právo zásahu do tohoto druhu podnikání má a uplatňuje ho tím, že provozovatelům určuje různými (například hygienickými) předpisy meze jejich podnikání. Každý majitel restaurace vám to potvrdí.

Proč to vlastně stát dělá? Z jediného důvodu - aby ochránil zdraví svých občanů. Možná lze namítnout, že do kuchyně zákazník nevidí a těžko posoudí, zda jsou jídla připravována hygienicky. Stát vlastně zastupuje (chrání) hosta tím, že se dívá za něj tam, kam on sám vidět nemůže.

Na druhé straně zakouřenou knajpu i to, zda v ní je či není WC, pozná každý. Může si tak rozmyslet, zda tam posedí nebo hned odejde. I zde ale stát již dávno vstoupil do soukromého podnikání a všem, kteří provozují restaurace a knajpy, nařídil, že toalety musí mít. Prostě máme stát, který do soukromého podnikání "š'ourá". Ač by, jak se zastáncům "liberalismu" zdá, nemusel.

Dále autor článku navrhuje, aby si čtenář představil populaci, ve které kouří 90 procent obyvatel, a ptá se, zda by bylo správné, aby tam musely být kuřácké restaurace. Protože víme, že kouření - na rozdíl od požívání alkoholu - škodí také těm, kteří ho konzumují i pasivně (vůně či zápach piva ještě nikomu neublížily), měl by v takovém případě stát chránit zbývajících 10 procent obyvatel. Tedy pokud k jeho prioritám patří zdravá populace. Na následky kouření u nás ročně umírá několik tisíc obyvatel. Jak víme, stát ochraňuje i zdraví a životy daleko menších skupin lidí, pracujících například v rizikových profesích. A také by se mohlo říct, ať stát vše ponechá na vztahu zaměstnanec - zaměstnavatel. Prostě v jistých situacích hájí i zájmy menšin, ale to ostatně víme. Sledujeme například zásahy státu do prodeje určitého druhu čínských hraček, aby tak ochránil zdraví svých občanů.

Shrnuto: Liberalismus podle mě není tržním fundamentalismem. P.S.: Poznámku jsem napsal ne proto, že se následky kouření "živím", ale proto, že jsou tady i jiné hodnoty než hodnoty byznysu!⁸²

82 <http://www.bez cigaret.cz/index/clanek/id/nekuraci-maji-pravo-na-ochranu>

Příloha č. 3.

Průzkum

Jak bylo zmíněno již v úvodu, do své práce jsem zahrnul i malý průzkum. Dosud jsem se zabýval pouze teoretickou částí, nyní bych rád přistoupil k té praktické.

Záměr a podmínky průzkumu

Zajímalo mne, jak se na problematiku konzumace tabákových výrobků z hlediska křesťanské etiky dívají lidé, kteří jsou vzdělaní a moudří, lidé, kteří vyučují a vedou druhé. Zprvu mne napadlo, že by bylo nejlepším řešením oslovit pastory. Ti mají zkušenosti a vystudované školy. Poté mne ovšem napadlo, že by mohlo být ještě zajímavější oslovit přímo představitele církví. Zaměřil jsem se tedy na vícero křesťanských církví, konkrétně na Ekumenickou radu církví v České republice, a oslovil jejich představitele. Ekumenická rada církví má tyto členské církve, které jsem oslovil:

„Apoštolská církev, Bratrská jednota baptistů, Církev bratrská, Církev československá husitská, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev augsburského vyznání v ČR, Evangelická církev metodistická, Jednota bratrská, Pravoslavná církev, Slezská církev evangelická augsburského vyznání, Starokatolická církev.“⁸³

Mým cílem bylo zmapovat, jak se na problematiku kouření dívají představitelé křesťanských církví. Zjišťoval jsem, zda je kouření chápáno jako hřích a na jakém základě je tento názor postaven. Rovněž jsem se dotazoval, zda se o tomto tématu v církvích hovoří a na konec jsem se snažil zjistit některé souvislosti mezi odpověďmi dotazovaných a skutečnostmi z teoretické části.

Metoda zkoumání – K získání informací od cílové skupiny jsem použil dotazníkové šetření. Dotazník obsahoval 4 otázky, z čehož byla jedna otázka

83 <http://www.ekumenickarada.cz/index.php?setlang=1&a=cat.6>

uzavřená a tři otevřená, v nichž dostali respondenti prostor k vyjádření svých názorů. Vzor dotazníku uvádím v příloze č. 1.

Otázky, které jsem kladl respondentům, zněly: Je podle Vás občasné kouření hřích? Proč si to myslíte? Jak se dívá na kouření Vaše církev? Mluví se o tomto tématu? U této otázky byly možné odpovědi „ne“, „ano“, „zřídka“. Poslední otázkou bylo Co byste si myslel o křesťanovi, o kterém je známo, že občas kouří?

Technika sběru dat – dotazník jsem je zasílal elektronickou poštou. Dotazníkové šetření proběhlo v období duben - květen 2009.

Hypotézy:

H1: Předpokládám, že většina respondentů bude považovat kouření za hřích.

H2: Předpokládám, že kouření bude odsouzeno z toho důvodu, že způsobuje porušení vztahu s Bohem.

H3: Předpokládám, že se o tomto tématu v církvích/mládežích vůbec nemluví.

H4: Předpokládám, že většina respondentů nebude považovat za správné postoj křesťana, o kterém je známo, že občas kouří.

Vyhodnocení průzkumu

Celkem bylo rozesláno 11 dotazníků, z nichž se vrátilo 10. Vzhledem k tomu, že znění odpovědí bylo velmi různorodé, zařadil jsem je do několika kategorií podle výpovědí. Podívejme se tedy postupně na každou otázku zvlášť.

Je podle Vás občasné kouření hřích?

Respondenti odpověděli takto:

40 % – odpovědělo, kouření samo o sobě hřích není.

20 % – odpovědělo, jedním prostým slovem Ano.

20 % – odpovědělo, jedním prostým slovem Ne.

20 % – odpovědělo, nejasné ano: je to především hazard se svým zdravím, občasné kouření nemusí skončit na občasnosti, občasné kouření zcela jasně vede k návyku a postupně se z něj stane závislost, která je projevem hříchu.

Největší procento respondentů neodpovědělo jednoslovnou odpovědí, nýbrž poznamenalo, že na jednoduchou otázkou není jednoduchá odpověď. Tato skupina má stejný názor, že kouření samo o sobě hříchem není. Radikální odpovědi ano a ne byly zastoupeny ve stejném počtu odpovědí. 1/5 respondentů neodpověděla jednoduchým ano, ale jinými větami popsala, že toto jednání je proti Bohu. Myslím jsem si, že většina dotázaných odpoví, že kouření je hřích. Jak můžeme vidět, takto vyhraněný názor většina respondentů nemá čili moje první hypotéza se nepotvrdila.

Proč si to myslíte?

Odpověď respondentů zněla takto:

80 % – uvedlo, že to škodí zdraví – a že jsme chrám Ducha Svatého, který v nás přebývá. Z nich asi 1/3 odpověděla, že kouření je závislost a my nemáme být závislí na nikom jiném než na Bohu.

20 % – odpovědělo, že se jedná o svobodné rozhodnutí každého člověka, zda kouří či ne a s vírou jako celkem to nemá podle nich nic do činění. Nebo, když člověk dělá věci s mírou, vůbec si nemůže uškodit.

V této otázce odpověděla většina respondentů, že důvodem proč se myslí, že občasné kouření je špatné, je škodlivost na zdraví jedince. Tato odpověď mne překvapila, jelikož jsem předpokládal, že většina respondentů odpoví, že kouření je špatné, protože narušuje vztah s Bohem. Moje hypotéza se opět nepotvrdila. Menšina odpověděla, že si opravdu myslí, že pokud je kouření občasné, pak to člověku nemůže uškodit. Navíc kouření a víra se spolu nevyklučují. Zaujalo mne, že většina respondentů vyjádřila přesvědčení o škodlivosti kouření, přestože bylo zdůrazněno, že se jedná o kouření občasné. Z odpovědí vyplývá, že respondenti tuto skutečnost nějak zvlášť nerozlišují.

Jak se dívá na kouření Vaše církev? Mluví se o tomto tématu?

60 % – odpovědělo „zřídka“

40 % – odpovědělo „ne“

0 % – odpovědělo „často“

Většina dotazovaných odpověděla, že o problematice kouření ve svých sborech mluví jen zřídka. Polovina z nich uvedla důvod, že lidé v jejich sboru nekouří, a pokud přichází nový, pak mají tendenci s kouřením sami skončit. Zde se mi má hypotéza nepotvrdila. Domníval jsem se, že se o tomto tématu v církvích nehovoří vůbec.

Co byste si myslel o křesťanovi, o kterém je známo, že občas kouří?

50 % – uvedlo, že by mu přáli vysvobození z tohoto návyku. Mysleli by si o něm, že ubližuje svému tělu, a tak ohrožuje svůj život a život je dar Boží. Kladli by mu otázky typu: Proč to dělá? Co si od toho slibuje? Sdělili by mu, že občasný kuřák potřebuje pastorační vedení k vysvobození.

30 % – odpovědělo, že by si nic nemysleli, považují za důležitější jiná kritéria víry a života křesťana, než je jeho kouření. Je to jeho osobní věc.

20 % – napsalo, že nechtějí nikoho soudit, ale přáli by mu, aby měl sílu se toho zbavit.

Polovina dotázaných má k člověku konzumujícímu tabákové výrobky takový postoj, že by mu přáli vysvobození. Poukázali na to, že si ničí život a že to, co dělá, je špatné. V této poslední otázce se má hypotéza potvrdila. Většina respondentů by takového kuřáka netolerovala. Zároveň mě překvapilo docela vysoké procento dotázaných, jež nepovažuje kouření za důležité kritérium v hodnocení víry a života křesťana.

Shrnutí

Výsledkem dotazníku se potvrdila pouze jedna má hypotéza, a to, že většina respondentů nebude považovat postoj křesťana, o kterém je známo, že občas kouří, za správný. Mé ostatní hypotézy se vyvrátily, a tudíž ukázaly, že značná

část respondentů se domnívá, že samotné kouření hříchem není. Správně si uvědomují, že je více možností, kdy se o hřích jednat může, ale zároveň nemusí.

Má druhá hypotéza byla vyvrácena tím, že většina dotázaných myslela více na poškozování zdraví jedince než na poškození osobního vztahu s Bohem. Třetí byla opět vyvrácena, jelikož lidé o tématu kouření přeci jen v církvích hovoří. Předpokládal jsem, že se o tomto tématu nehovoří v církvích vůbec. Nicméně není tomu tak a 60% dotázaných odpovědělo, že se na toto téma hovoří v jejich církvích zřídka. Poslední hypotéza byla tou jedinou, která se mi potvrdila a kterou jsem zmínil výše.

Celkový přístup k odpovědím na mne působí spíše liberálněji než tradičně. Je zde různorodost odpovědí a důraz na osobní přístup k člověku.

Příloha č. 4.

Dotazník

Církev:

1) Je podle Vás občasné kouření hřích?

2) Proč si to myslíte?

3) Jak se dívá na kouření Vaše církev? Mluví se o tomto tématu?

Ne
Zřídka
Často

4) Co byste si myslel o křesťanovi, o kterém je známo, že občas kouří?